

Jaarverslag 1998

foto omslag

AANWINST

Final Collection - Fin de siècle, 1998

Puck & Hans

In 1967 openden de modeontwerpers Puck Kroon en Hans Kemmink hun eerste boutique in Amsterdam met exclusieve en praktisch draagbare kleding in ultra-moderne stoffen. De ontwerpen van Puck en Hans sierden niet alleen het straatbeeld, de disco's en menig 'bekende' Nederlander, hun creaties zijn tevens gebruikt bij toneel- en balletvoorstellingen.

De winkel van Puck & Hans aan het Rokin is begin 1998 gesloten. De stijlvolle etalage van de winkel was keer op keer een lust voor het oog. Het museum kocht daarom niet alleen een tiental stukken uit de *Final Collection*, maar ook dit duo uit de laatste etalageopstelling. De twee poppen zijn in de vitrine met harnassen en wapens van de Amsterdamse schutterij geplaatst, wapenrusting die in de late 16de eeuw werd vervaardigd. Een groot contrast op een paar vierkante meter, als voorproefje. Want in december 1999 is de nieuwe inrichting van het museum gereed en zal Amsterdams geschiedenis vanaf de middeleeuwen tot in onze tijd worden getoond.

Jaarverslag 1998

Het Amsterdams Historisch Museum vormt samen met het Museum Willet-Holthuysen de Dienst Historische Musea van de gemeente Amsterdam. Als zodanig vallen deze musea onder de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Het Amsterdams Historisch Museum stelt zich ten doel om de historische verzameling van de stad Amsterdam te beheren, te behouden, selectief uit te breiden en voor een zo breed mogelijk publiek te ontsluiten en te presenteren. Het museum wil tevens inzicht geven in het functioneren van de hedendaagse samenleving, waartoe kennis van het verleden noodzakelijk is.

Dit algemene jaaroverzicht is een verslag van activiteiten. Het financiële en het sociale jaarverslag worden apart uitgegeven en zijn bij het secretariaat op te vragen.

Beekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

AMSTERDAMS
Historisch Museum

Inhoud

3	Woord vooraf
6	Presentatie
6	Tentoonstellingen
11	Evenementen
13	Publicaties in het kader van tentoonstellingen
16	Overige publicaties door medewerkers
17	Lezingen door medewerkers
18	Informatie en educatie
20	Collectie
20	Bruiklenen
22	Textiel
24	Oude boeken
26	Archeologie
27	Beheer en Behoud
28	Museum Willet-Holthuysen
30	Internationale samenwerking
31	Bijlagen
31	Overzicht van evenementen
34	Tentoonstellingen in 1999
35	Bezoekersaantallen
37	Bestuur van de Stichting Amsterdams Historisch Museum
37	Leden van Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum
38	Annual Report Summary
<i>middenkatern</i>	Schilderijen: een eerste klas collectie

Woord vooraf

1998: een uitstekend jaar

Het verheugt mij dat wij na het succesvolle 1997 ook in 1998 weer in beide musea uitstekende resultaten hebben geboekt. In het Amsterdams Historisch Museum hebben we meer dan 210.000 bezoekers ontvangen. Daarmee is wederom de magische grens van 200.000 bezoekers overschreden. Hieraan werd in hoge mate bijgedragen door de tentoonstelling *Beroep huisvrouw 1898-1998: 100 jaar huisvrouwenleven in de grote stad*.

Daarnaast is de tentoonstelling *De stad door de jaren. De geschiedenis van Amsterdam 1880-1998* ook goed door het publiek ontvangen. Uit een onderzoek door ons vaste onderzoeksbureau Motivaction bleek dat het publiek de presentatie waardeerde met het cijfer 7,9. Van de tentoonstellingen in ons museum die zijn onderzocht is dat de hoogste gemiddelde waardering.

In Museum Willet-Holthuysen hebben we in 1998 47.000 bezoekers ontvangen, 5.000 bezoekers meer dan vorig jaar en een verdubbeling van het aantal ten opzichte van de periode vóór de renovatie, die in november 1996 werd voltooid. De tuinenweekenden, de glastentoonstelling *Roemers, fluiten en bokalen* en het samenwerkingsverband *Grachtenhuizen vol geschiedenis* hebben mede tot dit succes geleid.

AANWINST/BRUIKLEEN

Het Damrak, circa 1672

Jacob van Ruisdael (1628-1682)

Doek; h. 46,6 x b. 43 cm

Vanaf de Dam is de blik naar het noorden gericht, over het Damrak naar het IJ in de verte. Het Damrak was het laatste gedeelte van de Amstel, dat de haven met de Dam verbond. Kleine goederenschepen liggen aangemeerd. Op de voorgrond wordt de vismarkt gehouden. Een groep schutters paradeert voorbij. Rechts op de achtergrond is de toren van de Oude Kerk te zien. Het schilderij is een van de zeldzame stadsgezichten van Jacob van Ruisdael, die zich omstreeks 1656 in Amsterdam had gevestigd. *Het Damrak* is in bruikleen gegeven door het Mauritshuis in Den Haag.

AANWINST

Een stel vazen, 1841
België of Frankrijk
 beschilderd porselein, h. 21,5 cm

Het Amsterdams Historisch Museum is gevestigd in de voormalige gebouwen van het Burgerweeshuis en bezit tal van voorwerpen die met deze ruim 450 jaar oude, nog steeds bestaande instelling verband houden. In 1998 konden twee vazen die een feestelijke gebeurtenis in 1841 memoreren worden aangekocht. Op 27 november van dat jaar vierde J. Stijger zijn 25-jarig jubileum als regent van het Burgerweeshuis. Ter gelegenheid hiervan gaven de dankbare weeskinderen dit stel vazen aan 'hunnen lieven Vader Stijger' ten geschenke. De schilderingen laten de jongens- en de meisjesbinnenplaats van het weeshuis zien, bevolkt door spelende wezen in hun karakteristieke rood-zwarte gestichtskledij. Gevuld met kunstbloemen en beschermd onder glazen stolpen zullen de vazen een ereplaats hebben gehad in de salon van huize Stijger. Dergelijk porselein werd niet in Nederland gemaakt. Ons land kende in het tweede kwart van de 19de eeuw geen eigen porseleinproductie meer. Uitbundig gedecoreerd en relatief goedkoop buitenlands porselein werd in grote hoeveelheden geïmporteerd. De door het museum verworven vazen zijn in Brussel of Parijs vervaardigd, waarna ze waarschijnlijk in Amsterdam zijn beschilderd.

Drie collecties in druk

Eén van de taken van ons museum is het toegankelijk maken van de totale collectie door het samenstellen van bestandscatalogi. In 1998 zijn maar liefst drie catalogi tot stand gekomen. In de eerste plaats is *Glas in het Amsterdams Historisch Museum en Museum Willet-Holthuysen* verschenen, waarin de gehele glasverzameling van ons museum - ongeveer 700 objecten - is opgenomen. Naar aanleiding van het verschijnen van deze catalogus is in Museum Willet-Holthuysen de tentoonstelling *Roemers, fluiten en bokalen. Hoogtepunten uit de glascollectie* gerealiseerd. Omdat de collectie glas als één van de eerste collectieonderdelen was ingevoerd in een geautomatiseerd systeem, kon voor het publiek een goed toegankelijk computerprogramma over het glasbezit worden gemaakt.

Het eerste exemplaar van de bestandscatalogus *Nederlandse tekenaars geboren tussen 1660 en 1745. Oude tekeningen in het bezit van het Amsterdams Historisch Museum, waaronder de collectie Fodor* kan bij opening van de tentoonstelling 'Uitmundend fraay geteekend'. *Nederlandse tekenkunst in de 18de eeuw* die vanaf 4 februari 1999 is te bezichtigen, aan de wethouder van Cultuur worden uitgereikt.

Ten slotte is in 1998 de laatste hand gelegd aan de catalogus van de collectie boeken, geïllustreerd en/of geschreven door Jan en Casper Luyken. Deze collectie is in 1907 geschonken door de kinderen van Chr.P. van Eeghen en berust in de bibliotheek van het museum. In nauwe samenwerking met ons museum wordt bij het verschijnen van deze catalogus, in de maand mei 1999, een tentoonstelling over het werk van de Luykens in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam gehouden.

Aanwinsten

Het afgelopen jaar is onze collectie met wel zeer bijzondere stukken uitgebreid. Zoals gebruikelijk staan veel van de aanwinsten - schenkingen, langdurige bruiklenen en aankopen - verspreid afgebeeld in het jaarverslag. Extra aandacht is er voor de belangrijkste aanwinst van 1998: *Portret van de familie Jacott-Hoppesack* door de 17de-eeuwse schilder Pieter de Hooch. Mede dankzij de genereuze steun van de Vereniging Rembrandt Nationaal Fonds Kunstbehoud en het VSB Fonds kon dit schilderij worden aangekocht. Voorts mocht het museum schenkingen ontvangen onder meer van de Stichting Vrienden van de schilder Martin Monnickendam, van de Esprit Scholengroep en van particulieren. Langdurige bruiklenen kreeg ons museum van de Backer Stichting, het Mauritshuis, het Instituut Collectie Nederland, het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, het Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam en het Rijksmuseum Amsterdam. Vele van de in 1998 verkregen 19de- en 20ste-eeuwse objecten zullen hiaten in de presentatie over de nieuwe geschiedenis van Amsterdam opvullen.

Depot archeologische vondsten

Het Amsterdams Historisch Museum is verantwoordelijk voor het beheer van de archeologische vondsten van de stad Amsterdam. Deze vondsten werden jarenlang opgeborgen in de

kelders van het Wibauthuis, bepaald geen optimale omgeving om erfgoed te bewaren. Het museum is er nu in geslaagd een huurcontract te sluiten met de provincie Noord-Holland, die sinds vorig jaar in Wormer over een uitstekend depot voor archeologische vondsten beschikt.

Internationale samenwerking

De tentoonstelling over het Amsterdams Uitbreidingsplan, in samenwerking met de Amsterdamse Raad van de Stadsontwikkeling tot stand gekomen, heeft in Spanje rondgereisd. Na oktober 1998 zal deze tentoonstelling in verschillende steden in Italië zijn te bezichtigen. Afgelopen jaar werd in het Tobacco & Salt Museum in Tokio, Japan de tentoonstelling gepresenteerd: 'De geschiedenis van de culturele uitwisseling tussen Oost en West in de 16de en 17de eeuw', waaraan vanuit ons museum is meegewerkt. Voorts zijn er voorbereidingen gaande om in het jaar 2000, wanneer 400 jaar betrekkingen tussen Nederland en Japan worden herdacht, een tentoonstelling over Europese invloed in Japan en Japanse invloed in Europa te presenteren.

Vernieuwing

In 1999 zal de vleugel aan de Nieuwezijds Voorburgwal worden verbouwd en opnieuw ingericht. De geschiedenis van Amsterdam in de 19de en 20ste eeuw krijgt daar de aandacht die zij verdient. Op 10 december 1999 is de feestelijke opening van deze vleugel. De bezoeker is dan in de gelegenheid een reis door Amsterdam te maken vanaf de 13de eeuw tot en met de 20ste eeuw. Veel tijd en energie is in 1998 gestoken in zowel de voorbereidingen van de verbouwing als de voorbereidingen van de museale inrichting. De financiering van dit project komt uit verschillende bronnen, zoals het Stadsvernieuwingsfonds en andere fondsen en stichtingen, als ook het bedrijfsleven, Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum en uit het spaartegoed zoals afgesproken in het Kunstenplan 1997-2000. In 1998 is wederom het aantal bedrijfsbegunstigers toegenomen. Per 1 januari 1999 waren 54 bedrijven lid van het Genootschap Amsterdams Historisch Museum, een verheugende ontwikkeling.

Vorbereidingen Kunstenplan 2001-2004

De verbouwing en de gedeeltelijke nieuwe inrichting van het museum kunnen worden beschouwd als opmaat voor de nieuwe eeuw, want ook na 2000 gaat ons museum voort op de ingeslagen weg van vernieuwing. Naar verwachting zal na 1 januari 2000 het derde Kunstenplan worden ingediend. Met de voorbereidingen voor het plan zijn we volop bezig. De museale presentatie van de geschiedenis van Amsterdam en de huisvesting van de medewerkers moeten aan de eisen van de tijd voldoen. Dat betekent onder meer dat wij over meer ruimte zouden moeten beschikken. Een onderwerp dat in ons komende Kunstenplan wordt toegelicht. Als eerste stap is een onderzoek verricht naar de mogelijkheden tot uitbreiding binnen het huidige gebouwencomplex. Hierbij is ook aandacht besteed aan de technische mogelijkheden en de financiële consequenties.

Achter de schermen

Achter de schermen is vanzelfsprekend veel werk verzet. In 1998 is het Bedrijfs hulpsprekingsplan opgesteld, zijn de beveiligingssysteem aangepast, uitgebreid of vernieuwd en zijn de portiersloge en de meldkamer verbouwd. Een nieuw boekhoud- en financieel systeem is ingevoerd, het kassasysteem en de telefooncentrale zijn vervangen. De nieuwe huisstijl is ingevoerd en er is een nieuwe buitenbewegwijzering gekomen. Er is, zoals gewoonlijk, weer veel gedaan aan ARBO-zaken. Voorts is een plan geschreven voor de invoering van de Euro en houdt een aantal medewerkers zich bezig met het millenniumprobleem. Er is gestaag doorgewerkt aan het gemeentelijk project 'Correct of corrupt'. Het gebouwencomplex is volgens plan onderhouden.

1998 Was een druk jaar. De resultaten zijn er dankzij ieders inspanningen dan ook naar.
1999 Wordt een spannend jaar voor ons, waarbij weer ieders inzet, expertise en motivatie onontbeerlijk zijn om de plannen tot een goed resultaat te brengen.

Pauline W. Kruseman
directeur

Presentatie

Alsof de verhalen van mijn moeder beelden krijgen.

TENTOONSTELLINGEN

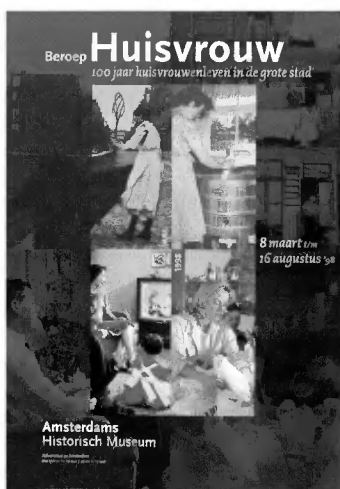
Beroep huisvrouw

1898-1998: 100 jaar huisvrouwenleven in de grote stad

8 maart 1998 tot en met 16 augustus 1998, verlengd tot en met 18 oktober 1998

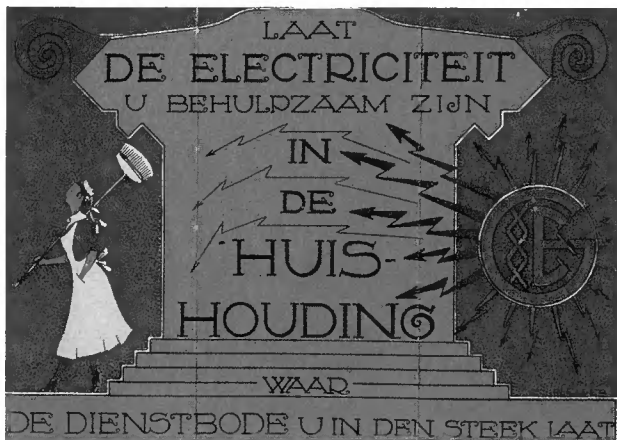
Een wandeling door de tentoonstelling is een wandeling door mijn leven, noteerde een bezoeker uit Dordrecht in het gastenboek. En zo verging het velen. De zeer aansprekende presentatie bleek door zijn hoge herkenbaarheidsfactor een onverwacht grote hoeveelheid bezoekers uit het hele land te trekken. Het was vol in de wat kleine zaal, soms zó vol dat bezoekers uitweken naar de vaste opstelling van het museum en ook daar ontdekkingen deden. Want een groot aantal was nooit in het Amsterdams Historisch Museum geweest en veel mensen nog nooit in een museum. Dat zorgde voor een ontspannen, gezellige sfeer. De bezoekers raakten met elkaar in gesprek, over het fornuis van moeder, over het vele, zware werk, over dat het nu toch beter is... Niet zelden werden, heel vanzelfsprekend, de deksels van de tentoongestelde pannen gelicht en zat er een groep op de bank in de aangrenzende zaal tevreden een boterham te eten.

De tentoonstelling werd georganiseerd naar aanleiding van de Nationale Tentoonstelling Vrouwenarbeid, die 100 jaar geleden werd gehouden. Voor het eerst kreeg toen het publiek te zien op welke terreinen in de maatschappij vrouwen werkzaam waren. Hiermee was dit evenement van uitzonderlijke belang voor de emancipatie van de vrouw. De herdenking van de Nationale Tentoonstelling Vrouwenarbeid bestond uit verschillende activiteiten, waaronder deze tentoonstelling en de uitgave door SUN, *Schoon genoeg. Huisvrouwen en huishoudtechnologie in Nederland 1898-1998* onder redactie van Ruth Oldenziel en Carolien Bouw. De herdenking was een initiatief van het Belle van Zuylen-instituut, het Internationaal Informatiecentrum en Archief voor de Vrouwenbeweging en het Amsterdams Historisch Museum.

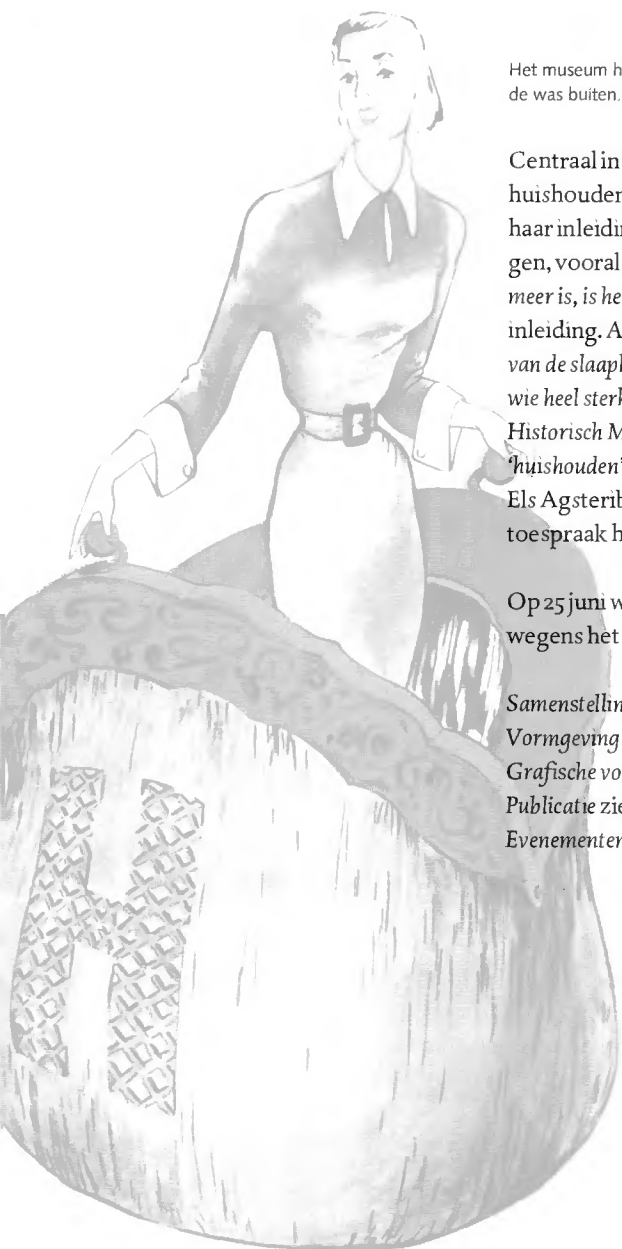

De evolutie van een beroep: van doe-het-zelver naar manager. Het is wel leuker geworden!

Het museum hing de was buiten.

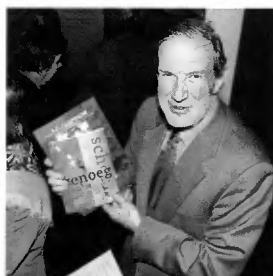
Centraal in de tentoonstelling *Beroep huisvrouw* stonden de veranderingen die het huishouden in honderd jaar heeft ondergaan. Ileen Montijn, publiciste, schetste in haar inleiding tijdens de openingsavond van de tentoonstelling die veranderingen, vooral in de waardering voor het huisvrouwenbestaan. *Sinds het geen beroep meer is, is het voor talloos veel mensen een liefhebberij geworden*, besloot zij haar inleiding. Alleen spreken zij liever van kokkerellen, van doe-het-zelven, van het re-stylen van de slaapkamer of gewoon van tuttelen in huis. Huishouden, heette dat vroeger. Alleen wie heel sterk in zijn schoenen staat, zoals de Huishoudbeurs of het Amsterdams Historisch Museum, treedt nog frank en vrij voor het voetlicht met woorden als 'huishouden' en 'huisvrouw'.

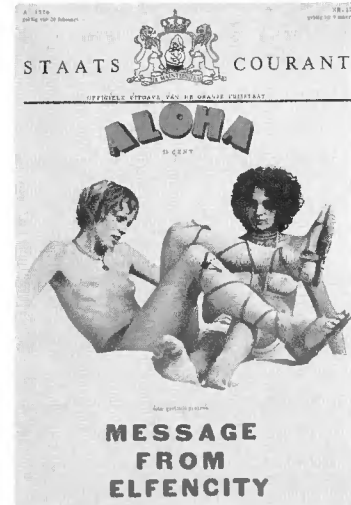
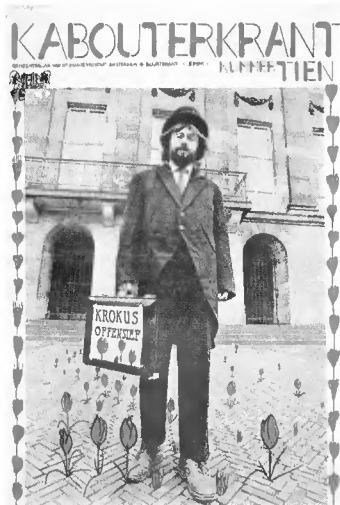
Els Agsteribbe, gemeenteraadslid van Amsterdam, ontving na haar openings-toespraak het eerste exemplaar van het boek *Schoon genoeg*.

Op 25 juni werd de 100.000ste bezoeker verwelkomd en is de tentoonstelling wegens het grote succes verlengd tot en met 18 oktober 1998.

Samenstelling Clara Brinkgreve
Vormgeving Mirjam Boelaars
Grafische vormgeving affiche Ontwerpforum
Publicatie zie pagina 13
Evenementen zie pagina's 11, 12 en 31

Burgemeester Patijn tijdens de opening van de tentoonstelling.

De stad door de jaren De geschiedenis van Amsterdam 1880-1998

1 april 1998 tot en met 1 november 1998

Met het oog op de herinrichting van de museumzalen die de geschiedenis van Amsterdam in de laatste 200 jaar zullen tonen, is in 1998 *De stad door de jaren* gerealiseerd. Drie verdiepingen in het gebouw voor tijdelijke tentoonstellingen waren ingericht met vele in lange tijd niet getoonde, of nog nooit getoonde kunstwerken, met film- en videoprogramma's, foto's, originele en nagebouwde decors en interactieve presentaties. Zo kon de bezoeker opmerkelijke gebeurtenissen in de stad uit de laatste 120 jaar meebeleven, zich verpozen in het café van Bet van Beeren, een filmpje pakken, fietsen door afwisselend oud en hedendaags Amsterdam of aanbellen in de Bijlmer.

Een boeiende reis door de tijd voor jong en oud, dat beoogde het museum. In hoeverre de tentoonstelling dat daadwerkelijk bood, werd onderzocht door Motivaction, Bureau voor Onderzoek en Strategieontwikkeling. Omdat het museum voor de inrichting van de nieuwe vaste opstelling lering wilde trekken uit de experimentele opzet van *De stad door de jaren*, deed Motivaction niet alleen een kwantitatief onderzoek onder de 'toevallige' bezoekers, maar werd een vijftal zogenaamde 'focusgroepen' bijeengebracht. Leerkrachten, vakgenoten, gezinnen met jonge kinderen, oudere cultuurgeïnteresseerden en schoolkinderen gaven hun mening ten beste. De tentoonstelling werd gekarakteriseerd als een sfeer-tentoonstelling en alle groepen vonden de interactieve gedeelten goed. De kritiek van deze groepen, positief en negatief, en voor alle groepen verschillend, zal worden verwerkt in de nieuwe permanente presentatie over Amsterdam in de laatste 200 jaar.

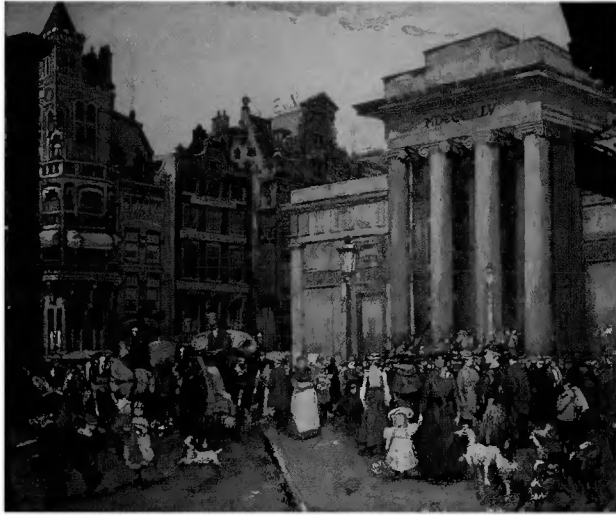
Onder grote belangstelling werd *De stad door de jaren* op 31 maart geopend. Geert Mak, publicist over onder meer de geschiedenis van Amsterdam, hield een inleiding, waarbij hij lovende woorden sprak: *Een tentoonstelling die de toeschouwer niet vanachter een dikke glasplaat naar het verleden laat kijken, maar die de toeschouwer als het ware dat verleden laat meebeleven. De kern van geschiedeniswetenschap en van het museumwerk is een aanraking over de decennia heen met degenen die vóór ons leefden. Maar vooral vind ik de tentoonstelling een eerlijke poging om van ouden en doden iets meer te begrijpen en daarmee ook iets meer van onszelf.*

Met een humorvolle toespraak opende de heer J.K.M. Gevers*, voorzitter van het college van bestuur van de Universiteit van Amsterdam, de tentoonstelling.

Vormgeving Architectenbureau Jowa
Grafische vormgeving affiche UNA
Evenementen zie pagina's 12 en 32

*De heer J.K.M. Gevers is in augustus 1998 overleden.

Fantastische expositie met zeer afwisselende media/middelen, invalshoeken en uitwerkingen van thema's. Jammer dat het een tijdelijke tentoonstelling is.

De Beurs van Zocher, 1903
Martin Monnickendam (1874-1943)

Overzichtsfoto's: Roos & Blom,
Haarlem

Wat een belevenis. Een reis door de tijd!

Zeer interessant, speels opgezet, ieder historisch museum zou zo goed opgezet moeten zijn. Mijn complimenten!

Willem Diepraam, foto's 1970-1995

4 december 1998 tot en met 10 januari 1999

Willem Diepraam
foto's 1970-1995

Het Amsterdams Historisch Museum besteedt regelmatig aandacht aan het werk van Amsterdamse fotografen. Fotograaf Willem Diepraam (geb. 1944), die de tentoonstelling zelf samenstelde, behoort tot de generatie die in de jaren zestig blijk gaf van groot maatschappelijk engagement. Als fotograaf raakte hij betrokken bij het links georiënteerde studentenblad 'Student' en had zijn werk een sterk documentair karakter. Begin jaren zeventig maakte Diepraam naam als fotograaf voor Vrij Nederland. Om zijn boodschap kracht bij te zetten, maakte hij gebruik van scherpe tegenstellingen en drukte hij zijn foto's af in een rauwe stijl. Hij werd een toonaangevend fotograaf, maar was zelf niet meer tevreden over de boodschap die hij bracht. Zijn werk veranderde, de esthetiek werd belangrijk en de foto's kregen een lichtere toon. Diepraam maakte vele fotoboeken en tentoonstellingen. Hij was één van de eerste documentaire fotografen die zijn werk als kunst bracht. Door zijn esthetische fotografie en toenadering tot het kunstcircuit, kreeg hij veel kritiek. Een benadering echter, die aansloot bij een internationale ontwikkeling op het gebied van de persfotografie en waarvan nu dagelijks voorbeelden in kwaliteitskranten zijn te zien.

Bij de opening van de tentoonstelling gaf de heer Cas Smithuijsen, directeur van de Boekmanstichting, studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid te Amsterdam een inleiding.

Samenstelling Willem Diepraam

Vormgeving tentoonstelling en affiche Jeroen de Vries

AANWINST/SCHENKING Wecktoestel, jaren '20

Het fornuis, de wastobbe, de breimachine, de broodrooster, de hooikist en andere huishoudelijke voorwerpen op de tentoonstelling *Beroep Huisvrouw* riepen bij menig bezoeker de herinnering op aan het eigen verleden of aan het (groot)ouderlijk huis.

Na het bezoek aan het museum volgde vaak een telefoontje: heeft u misschien belangstelling voor...? Niet alle voorwerpen werden geaccepteerd. Andere Amsterdamse collecties zoals die van Energetica, museum voor elektrotechniek aan de Hoogte Kadijk, en het Bedrijfsmuseum ENW Amsterdam NV aan de Spaklerweg, zijn goed voorzien van objecten die de geschiedenis van huishoudelijke apparaten tonen. Wel opgenomen in de collectie van het museum werd het wecktoestel van mevrouw Van Schaik uit Amsterdam-Noord. Veel inwoners van Noord hadden een (volks)tuin en weckten in de zomer groenten en fruit om in de wintermaanden van te eten. Mevrouw Van Schaik leerde het wecken van haar moeder en ze bleef het tot in de jaren '60 doen. Tijdens het wecken worden de producten lange tijd verhit, waardoor de bacteriën worden gedood.

EVENEMENTEN

Evenals het vorige jaar werd in 1998 een gevarieerd evenementenprogramma aangeboden voor jong en oud op het gebied van (volks)cultuur, geschiedenis en kunst. De tentoonstellingen in het Amsterdams Historisch Museum en het Museum Willet-Holthuysen waren aanleiding tot het organiseren van interessante en leuke bijeenkomsten. Maar ook de evenementen buiten de tentoonstellingen om, zoals de fietstochten door Amsterdam, die bijna traditie aan het worden zijn, en zoals het ruime aanbod tijdens het Museumweekend, de Gratis Week in oktober en de Wetenschapsdag, trokken enthousiaste bezoekers.

De verspreiding van de Evenementenagenda loopt goed. De agenda is aangepast aan de nieuwe huisstijl en in een modern, fris jasje gestoken. Sinds 1998 wordt hij niet alleen naar belangstellenden verstuurd en ingesloten bij het tijdschrift *Ons Amsterdam* dat een oplage van 23.000 exemplaren heeft, maar de agenda wordt ook op afficheformaat in de verlichte vitrines aan het museumgebouw gehangen, zodat toevallige passanten zich direct op de hoogte kunnen stellen wanneer er wat in het museum gebeurt.

Een selectie uit het evenementenprogramma 1998 is hieronder te vinden. Een volledig overzicht van de evenementen is opgenomen in de Bijlagen, pp. 31-33.

~

Zelf hadden ze van huis een voorwerp meegenomen waar ze aan gehecht waren of wat ze een gek ding vonden. Daarmee maakten de kinderen in de leeftijd van 8 tot en met 12 jaar een eigen tentoonstelling tijdens het evenement *Wat doet een museum?* Eerst werden ze rondgeleid in de tentoonstelling *Beroep huisvrouw* om goed te kijken hoe de professionele tentoonstellersmakers te werk waren gegaan. Toen moesten ze aan de slag. Over een concept nadenken en met elkaar overleggen, een informatieve tekst schrijven en de voorwerpen op duidelijke en toch smakelijke wijze groeperen. Na een middag intensief bezig zijn hadden de museummedewerkers van de toekomst een idee wat er allemaal bij komt kijken vóór een tentoonstelling bezichtigd kan worden.

Wasdemonstratie

Het gratis museumweekend bracht, zoals gebruikelijk, extra bezoekers. De Educatieve Afdeling van het museum had speciaal dit weekend een paar aantrekkelijke evenementen voor het hele gezin op de agenda gezet. De uitroepen van herkenning waren niet van de lucht bij de doorlopende *demonstratie wassen*. Maar het bleef niet bij uitroepen alleen. Er kwamen vele vragen naar boven en regelmatig werden er 'was'wetenswaardigheden uitgewisseld. De demonstratrice, een medewerkster van het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen, bewerkte haar wasbord en vertelde ondertussen hoe vrouwen de lakens kraakhelder, stijf gesteven en gedegen gcrold in hun linnenkast konden bergen toen er nog geen was- en droogmachines en elektrische stoomstrijkijzers waren.

~

Door een roze bril ziet de wereld er heel anders uit. Dat bewees stereoscoopverzamelaar en musicus Wim van Keulen die een bomvolle zaal zijn *stereofoto's* liet zien. Gefascineerd keken de met gekleurde stereobrillen getooide aanwezigen in de diepten van mooi en oud Amsterdam, terwijl zij luisterden naar de geschiedenis van het drie-dimensionale beeld.

~

Keukens maken

Ze zaten ingenieus in elkaar, die *dubbele kijkdozen*. Zo zag je een moderne keuken en, even opklappen, daar was de keuken uit de jaren '30. Onder leiding van Honorine van Sitters gingen kinderen van 7 tot 12 jaar in de tentoonstelling *Beroep huisvrouw* op zoek naar de keukenschillen tussen toen en nu. Een spannend karwei volgde, want de opgedane kennis moest worden verwerkt in een kijkdoos, eigenlijk twee kijkdozen in één, met een moderne en een ouderwetse keuken. De resultaten waren staaltjes van bijzondere creativiteit en vindingrijkheid en de kinderen wisten na een paar uur heel wat van keukens, de inrichting en het gereedschap, of dat nu om zeeploppertjes ging of de nieuwste afwasautomaten.

~

De lezingen van het *Genootschap Amstelodamum*, dit jaar gehouden in het gewelf van ons museum, hadden een onderwerp dat elke Amsterdammer na aan het hart ligt: *water*. Grachtenwater, leidingwater, waterbeheer, waterzuivering, alle aspecten van de Amsterdamse waterhuishouding kwamen aan de orde. De directie-adviseur van de Gemeentewaterleidingen, J.C.E.M. Apers sprak over de geschiedenis van de waterleidingen en de watervoorziening in de stad. Waterbeheer was het aspect dat de heer E. Jacobs, medewerker van de Dienst Waterbeheer en Riolering aan de orde bracht en een stedenbouwkundige van de Dienst Ruimtelijke Ordening, vertelde over het te bouwen IJburg en de rol die het water speelde bij het ontwerp voor deze woonwijk.

~

Op 6 augustus 1718 werd de 28-jarige Jacob Frederik Muller, alias *Sjako*, geradbraakt en onthoofd. Zijn lichaamsdelen waren lange tijd op het Galgeveld te zien als waarschuwing voor een ieder dat misdaad niet loont.

Sjako was een onverbeterlijke bendeleider: Brabander Kees, Jan Oostindië en Mooie Pietje, om maar een paar te noemen, hoorde tot zijn gevolg, als ook Griet Lammers, zijn vriendin. Stelen van de rijken deed de bende, wat het volk wel aansprak. Hij was verbannen uit Holland en Zeeland, maar dat weerhield hem er niet van zich in Amsterdam te vestigen, in een aantal panden aan de Elandsgracht, die bekend stonden als *het Fort van Sjako*. Vandaaruit opereerde de bende in de wijde omgeving, tot die onfortuinlijke dag waarop hij werd herkend en de rakkers hem arresteerden. Het verhaal over Sjako hield jong en oud geboeid, onder andere tijdens de *Wetenschapsdag*. Dat bij de vertelling ook zijn portret, het breekijszer, pistool en uitschuifbare laddertje waarmee hij inbrak, konden worden getoond, maakte de beruchte misdadiger uit de 18de eeuw wel heel tastbaar.

~

Zeldzaam schepsel

In juli 1998 was het 25 jaar geleden dat het onder de rook van Amsterdam gelegen Ruigoord werd bezet om het te behoeden voor projectontwikkelaars en vernieting. Dat lukte 25 jaar lang en Ruigoord werd een culturele vrijhaven, een oase voor non-conformisten, milieu-activisten en kunstenaars. Ter gelegenheid van het jubileum en dat van de vriendenkring rond Ruigoord 'Het Amsterdams Ballon Gezelschap' werd in het gewelf van het museum de gasttentoonstelling *Ruigoord - Amsterdams Ballon Gezelschap. 25 jaar kulturele kruisbestuiving* gehouden. De opening van de tentoonstelling vond, natuurlijk, op ludieke wijze plaats, waarbij de binnenplaats van het museum werd overstroomd met blauwborstjes, scharrelmensen en andere zeldzame schepselen.

PUBLICATIES IN HET KADER VAN TENTOONSTELLINGEN

Hubert Vreeken, *Glas in het Amsterdams Historisch Museum en Museum Willet-Holthuysen*, Amsterdams Historisch Museum, Amsterdam/Waanders Uitgevers, Zwolle 1998

Bestandscatalogus met inleidingen door Jan M. Baart, Thimo te Duits, Anna Laméris, Margriet de Roever en Hubert Vreeken

De uitgave van de catalogus kon worden gerealiseerd met financiële steun van de leden van Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum en van het Prins Bernhard Fonds/Hugo van Win Glas Fonds

~

Clara Brinkgreve, *Beroep Huisvrouw. 100 jaar huisvrouwenleven in de grote stad*, Amsterdams Historisch Museum 1998

Brochure naar aanleiding van de gelijknamige tentoonstelling.

AANWINST/GESCHENK

Vaandel van de gymnastiek- en schermvereniging 'Kracht en Vlugheid', 1912

Blauw fluweel en zilverdraad

In 1886 richtte een groepje enthousiaste Amsterdamse jongens de gymnastiek- en schermvereniging Kracht en Vlugheid op.

Het idee om door grondoefeningen en met behulp van ringen, stokken en knotsen het lichaam te trainen was kort daarvoor via Duitsland naar Nederland komen overwaaien.

Kracht en Vlugheid groeide uit tot een succesvolle vereniging die in de jaren '20 en '30 op internationaal niveau meetelde. In 1931 en 1936 vierde de vereniging haar jubilea met grote internationale gymnastiekspektakels in het Olympisch Stadion. De vereniging telde voor het grootste deel joodse leden. De contacten die de vereniging van oudsher had met de Duitse gymnastiekverenigingen kwamen, nadat Hitler aan de macht was gekomen, onder druk te staan.

In november 1940 werd de vereniging als een van de eerste joodse verenigingen in Amsterdam, op last van de bezetter ontbonden. Het vaandel is door een particulier geschonken.

Jubileum in het Olympisch Stadion.
Foto: Gemeentearchief Amsterdam

Twee pagina's uit de catalogus
*Glas in het Amsterdams Historisch Museum
 en Museum Willet Holthuysen.*

DIAMANTGRAVURE

Kleurafbeelding XI

158a

- 138 **Beker**
 Nederlanden, façon de Venise
 Diamantgravure, Noordelijke Nederlanden, tweede
 helft 17de eeuw
 h 17,7 cm; ø 10 cm
 inv. nr: KA 5250

Helder kleurloos glas. Ingestoken bodem. Standing op drie geribde
 holle knopen. Cilindrisch lichaam. Rondom lichaam dansende en
 musicerende dwergen, waarboven insecten.

- HERK.: Legaat mevrouw S.L.G. Willet-Holthuysen te Amsterdam, 1895
- LIT.: Havard 1873 p. 81; De Castro 1883, p. 279, v/o p. 276 afb.;
 Catalogus 1901, p. 15 nr 93; Coenen 1902, p. 166; Coenen 1906,
 p. 18, Catalogue 1907 p. 16 nr 93; Heukensfeldt Jansen 1944,
 p. 249 afb. 13; Rissoma van Eck 1985, p. 448, p. 446 nr 19 afb.;
 Liefkes 1988, p. 235 afb. 5a, 5b; Veiling Sotheby's 1986, nr 165,
 Smit 1990, p. 30 nr 119, p. 55 nr 80.26
- OPM.: De graveringen op de beker gaan terug op prenten van François
 Collignon (1611-1685) naar Stefano della Bella (1610-1664) uit de
 serie 'Facetieuses inventions d'Amour et de Guerre Pour le divertis-
 sement des Beaux Esprits' (Rijksprentenkabinet, Amsterdam, inv.
 nrs RP-P-OB-42.865, RP-P-OB-42.867, RP-P-OB-42.875) [158a,
 158b, 158c]. Zie voor een roemer met identieke diamantgravures in
 de voormalige collectie F. Biemann te Zürich: Baumgärtner 1988,
 pp. 2822-2823, afb. 2. Zie voor een sluitglas met een stilistisch ver-
 wante glasgravure van dwergen: Veiling Sotheby's 1986, nr 165, afb.
- COND.: Het niet bijbehorende deksel wordt los bewaard.

DIAMANTGRAVURE

138b

158c

AANWINST/BRUIKLEEN**Ordeteken van Sint-Marcus, 1647**

Venetië of Noordelijke

Nederlanden

goud met email; h. 4,2 x b. 4 cm

Willem Backer (1595-1652) was raad, schepen en vijf maal burgemeester van Amsterdam. Tijdens zijn vierde regeerperiode als burgemeester werd hij op 3 mei 1647 door Francesco Molino, de doge van Venetië, benoemd tot ridder in de orde van Sint-Marcus. Het bij deze hoge onderscheiding behorende ordeteken bestaat uit een veelkleurig geëmailleerd gouden insigne aan een lange gouden schakelketting. De voorzijde toont een gevleugelde leeuw, het symbool van de evangelist Marcus én van de republiek Venetië. In 1998 ontving het museum het kostbare sieraad, samen met een aantal andere objecten, in bruikleen van

de Backer Stichting. Sedert 1910 verzamelt en beheert deze Stichting portretten, archiefstukken en (kunst)voorwerpen die verband houden met het Amsterdamse regentengeslacht Backer en verwante families. Generaties Backer hebben vanaf de 16de tot in het begin van de 20ste eeuw een belangrijke rol in het Amsterdamse en Nederlandse openbare leven gespeeld. Vrijwel het complete bezit van de Backer Stichting is sinds 1965 in bruikleen bij het Amsterdams Historisch Museum. Een selectie is permanent tentoongesteld in Museum Willet-Holt-huysen. De familiedocumenten berusten bij het Gemeentearchief.

OVERIGE PUBLICATIES DOOR MEDEWERKERS

Jaap Boonstra, 'De conservering van natuurlijke hars-vernislagen', pp. 45-56 en Jaap Boonstra en I. van Sandick, 'Een vergelijking van diverse schellakpolitoeren', pp. 57-63, in: *Derde Nederlandse Symposium Hout- en Meubelrestauratie, 24 oktober 1997, Veres/I.C.N., 1998*

~

Renée Kistemaker, 'Stedelijke musea en de identiteit van de stad', in: *Stadsgeschiedenis en Musea, Nederlandse Museum Vereniging 1998*, pp. 44-57. Verslag van symposium 1996.

~

Norbert Middelkoop, 'Flowery Borrowings: Notes on a Dutch Still Life at the National Gallery of Victoria', in: *Art Bulletin of Victoria, Melbourne*, 38 (1998), pp. 45-50

~

Norbert Middelkoop, 'Portret van de familie Jacott-Hoppesack', in: *Bulletin van de Vereniging Rembrandt*, jrg 8, 1998/2, pp. 18-20

~

Norbert Middelkoop, 'Groote kostelijke Schilderyen, alle die de Kunst der Heelmeesters aangaan'. De schilderijenverzameling van het Amsterdamse Chirurgijngilde', in: *Rembrandt onder het mes. De anatomische les van Dr Tulp ontleed*, cat. tent. Mauritshuis, Den Haag, 1998, pp. 9-38 en 79-85. Ook Engelstalige uitgave.

~

Gusta Reichwein en Annemarie den Dekker, 'Glashelder. Een publieksinformatiesysteem in het Amsterdams Historisch Museum', in: *Nieuwe media in musea, dl III. Van collectieregistratie tot website*, RKD, Den Haag 1998, pp. 55-65

~

Hubert Vreeken, 'Behoud het goede'. Geconserveerde, gerestaureerde en gereconstrueerde glazen in het Amsterdams Historisch Museum', in: *Vormen uit Vuur*, 1998/3, pp. 45-50

~

Lodewijk J. Wagenaar, 'Destination Batavia', in: *The Ancods Colloquium. Papers presented at the Australia-Netherlands Colloquium on Maritime Archaeology and Maritime History 7-9 January 1997*, pp. 60-67

~

Lodewijk J. Wagenaar, 'Industriële revolutie in windmolenland. Een kwestie van schaal', in: *Historisch Tijdschrift Holland*, jrg 30, 1998/2, pp. 122-126

LEZINGEN DOOR MEDEWERKERS

Een bijdrage aan de presentatie op 17 september 1998 van het bouwhistorisch onderzoek van de burgemeesterswoning (Herengracht 502) leverden Jaap Boonstra en Heleen van Eendeburg met de voordracht 'Een proefrestauratie van twee van de vergulde meubels uit de balzaal'. De genodigden bestonden uit museumcollega's, collega-restauratoren, ambtenaren van het stadhuis en medewerkers van Monumentenzorg.

~

Gusta Reichwein gaf op 20 maart 1998 een lezing met de titel 'Beheer en behoud van de Suassostijlkamers in de collectie van het Amsterdams Historisch Museum', tijdens de studiedag Historische Binnenruimten georganiseerd door de Onderzoeksschool Kunstgeschiedenis, Universiteit van Leiden.

~

Speciaal voor docenten geschiedenis en staatsinrichting verzorgde Arja van Veldhuizen op 31 januari 1998 tweemaal de workshop 'Tastbare beelden uit het verleden' tijdens de VGN-didactiekconferentie 'Een vak met verbeelding', gehouden in het Conferentiecentrum Huize Bergen te Vught.

~

Lodewijk Wagenaar was internationaal actief. Op 13 mei gaf hij in het Erfgoedhuis/ICOMOS de lezing 'Bouwhistorisch archiefonderzoek in het Nationaal Archief van Sri Lanka in verband met het Galle Heritage Project' en op 19 augustus in het Tropenmuseum voor de Summer University de lezing: 'Twee 18de-eeuwse gouverneurs van Ceylon op inspectiereis in Zuid-India: Stephanus Versluys en Gustaaf Willem van Imhoff'.

In november deed Wagenaar Azië aan en verzorgde daar de volgende lezingen: in Malacca, Maleisië 'A view from St. Paul's Hill, Dutch Period traces in Malacca'; in de Universitas Trisakti, Jakarta 'Historical Museums and their need of modern design'; in Arsip Nasional, Jakarta 'Dutch Period Monuments and relevant sources in the VOC-archives'.

AANWINST/BRUIKLEEN

De Oudezijds- of Sint-Olofskapel,
circa 1670/1680
Abraham Beerstraten ? (1644-?)
Doek; h. 89 x b. 105,3 cm

De Oudezijds- of Sint-Olofskapel aan de Zeedijk is ontstaan door samenvoeging van twee middeleeuwse kapellen. De Sint-Olofskapel, genoemd naar de heilig-verklaarde Noorse koning Oluf, is waarschijnlijk kort voor 1450 gesticht door Noorse kooplieden. Ernaast verrees omstreeks 1500 de Heilige-Grafkapel, gebouwd door de Jeruzalemheren. Na de Alteratie in 1578, toen Amsterdam in de strijd tegen het Spaanse gezag de zijde van de opstandelingen koos, werden beide kapellen bestemd voor de protestantse eredienst en samen Oudezijdskapel genoemd. De kapel werd in 1644-1646 verbouwd en vergroot. In deze winterse impressie heeft Beerstraten de Zeedijk aanmerkelijk breder weergegeven dan de werkelijke situatie. Het schilderij is in bruikleen gegeven door het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap.

Op 27 oktober werd op de filmzolder een symposium gehouden naar aanleiding van het verschijnen van de bundel artikelen geschreven door Dedalo Carasso, *In de ban van het beeld. Opstellen over geschiedenis en kunst*, Hilversum 1998, onder redactie van Marijke Carasso-Kok, Roelof van Gelder en Carry van Lakerveld.

Dedalo Carasso was tot zijn overlijden in 1995 als conservator verbonden aan het Amsterdams Historisch Museum. Hij was een gedreven cultuurhistoricus die op meesterlijke wijze de kunsthistorische en de historische disciplines met elkaar wist te verbinden.

Het symposium kreeg eveneens de titel *In de ban van het beeld*. Gary Schwarz, kunsthistoricus, Marijke Spies, literatuurhistorica en Lodewijk Wagenaar, historicus en conservator hielden ieder een inleiding.

INFORMATIE EN EDUCATIE

Museum in supermarkt.

Campagne

Een zeer gerichte publiekscampagne kon worden gevoerd bij de tentoonstelling *Beroep huisvrouw*, die zich uitstekend leende voor een gezellig groepsuitstapje. Verschillende mailingen werden rondgestuurd naar de geformuleerde doelgroepen door het hele land, waaronder veel huisvrouwenverenigingen. Vervolgens is telefonisch bij de verenigingen geïnformeerd naar welke andere verenigingen en particulieren de campagne uitgebreid kon worden en in welke mate zij als intermediair wilden dienen. Met de VVV Amsterdam werd een programma opgezet om groepen het bezoek aan de stad en de tentoonstelling te vergemakkelijken en zo aangenaam mogelijk te maken. Voor het eerst is intensief samengewerkt met supermarktketens. Artikelen en advertenties over de tentoonstelling verschenen in de bladen van Albert Heyn, Dirck van de Broek en van nog enkele andere grote voedselketens. Met het bureau GCI Holland Public Relations is een gezamenlijke promotie opgezet rond de introductie van een nieuw product van Dreft in alle Albert Heynfilialen. En er was de onbetaalbare 'free publicity', die in gulle mate over Nederland is uitgestort. Het thema van de tentoonstelling, de zeer doelgroepgerichte eigen campagne en deze free publicity hebben gezorgd voor een enorme toestroom van bezoekers, van wie velen voor het eerst een museum bezochten en er van genoten.

Collectie interactief

Het digitaliseren van het registratiesysteem voor de totale collectie van het Amsterdams Historisch Museum is in een stroomversnelling gekomen. Het museum beschikt over een gedegen systeem op kaart, maar het handmatig beheren van alle voorwerpen uit de verzameling is niet meer van deze tijd. Vanaf 1992 is, eerst op bescheiden wijze, begonnen met gegevens over deelcollecties in een geautomatiseerd bestand in te voeren. Tot in 1998 werd besloten de hele collectie in te voeren en de foto's van alle objecten digitaal op te nemen in een tevens voor het publiek toegankelijk systeem. Omdat inmiddels aan de glasverzameling ten behoeve van de bestandscatalogus en de tentoonstelling werd gewerkt, kon dit glasproject goed als proef dienen. Ervaring werd opgedaan met het invoeren van grote hoeveelheden gegevens in het programma 'Tinreg' en het digitaliseren en opnemen in het programma van de foto's. Daarmee was de glascollectie de eerste deelcollectie die met beeldmateriaal en al in de computer terecht kwam. Vanuit het programma zijn de objectteksten voor de catalogus gegenereerd en omgezet in het voor normaal tekstwerk gebruikte programma Wordperfect. Ook de literatuurlijst, de verschillende registers en de concordanties zijn vanuit Tinreg aangemaakt. Vervolgens was het een logische stap om het gehele bestand met gegevens over de ruim 700 objecten en de afbeeldingen, om te zetten in een voor het publiek qua vormgeving en inhoud aantrekkelijk interactief programma dat bij de tentoonstelling *Roemers, fluiten en bokalen* is te raadplegen. Het plan is nu ontstaan om in twee jaar tijd alle collectie- en bibliotheekgegevens op eenzelfde wijze in te voeren in een voor het publiek toegankelijk systeem. Door de verbouwing is de bibliotheek gesloten en kan deze als 'operatiecentrum' voor het grote en arbeidsintensieve project dienen.

Menuscherma van het publieksprogramma over de glascollectie.

Studiehuis CKV1

Het 'Studiehuis', de moderne opzet voor de bovenbouw van het HAVO/VWO, belooft veel zelfwerkzaamheid. Een groot deel van de indrukken en gegevens moeten elders worden opgedaan om in het studiehuis te worden verwerkt in 'dossiers', scripties, spreekbeurten of gewoon tot kennis. Vooral van het onlangs geïntroduceerde vak Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV) is het de bedoeling dat de leerlingen, meestal in groepjes, zelf cultuur 'snuiven': bijvoorbeeld een ballet, een toneelstuk of een museum bezoeken. In 1998 is de Educatieve Afdeling van het museum wat betreft deze nieuwe manier van werken voor leerlingen, voornamelijk voorwaardescheppend bezig geweest. Financiële obstakels zijn opgelost en bij de tentoonstelling *De stad door de jaren* werd een bescheiden aanbod ontwikkeld, waarin is geëxperimenteerd met een meer onderzoeksgerichte vraagstelling. Speciaal voor MAVO- en VBO-klassen was een begeleid programma ontwikkeld, waarbij aan de hand van een mand vol voorwerpen een tastbare relatie kon worden gelegd tussen vroeger en nu.

Steiger M, Pier 1

Steiger M, Pier 1 moet het nieuwste van het nieuwste worden op geschiedenisgebied voor Amsterdamse scholieren. Geen stoffige boeken doorwerken, maar surfen op het Internet en aanleggen bij Steiger M, Pier 1. Daar zal de leerling - vooralsnog - alles te weten komen over één groot onderwerp uit het nieuwe eindexamen Geschiedenis en Staatsinrichting: primaire samenlevingsverbanden. 'Hoe groot was een gezin in de 19de eeuw' en wat is nu precies 'gemiddelde levensverwachting', bij Steiger M is het materiaal te vinden om zelfstandig onderzoek te doen en deze vragen op te lossen. Steiger M is een samenwerkingsverband tussen culturele instellingen en Internetbedrijven ter ontwikkeling van educatieve toepassingen op Internet, waarvan Pier 1 een 'pilot project' is. In 1998 is gewerkt aan de voorbereiding van Pier 1, dat naar verwachting in 1999 wordt gerealiseerd. Het Amsterdams Historisch Museum, het Gemeentearchief, ABC Schoolbegeleiding, de Vereniging Museumcontact Amsterdam, het Nederlands Scheepvaartmuseum, Nieuw Amsterdam I.T. Groep en Sevenstern Publishing zijn de partners in het project.

Collectie

BRUIKLEENEN

De collectie van het Amsterdams Historisch Museum kan voor een groot deel worden getoond in de permanente presentatie en in tijdelijke tentoonstellingen. Regelmatig doen collega-instellingen over de hele wereld een beroep op onze collectie, meestal objecten die worden bewaard in de depots. En dat is verheugend, want wij willen niets liever dan al die prachtige voorwerpen laten zien. Het uitlenen van de museumobjecten gebeurt - bij alle musea overigens - met de grootste zorgvuldigheid, zodat niet alleen nu, maar ook in de verre toekomst velen nog kunnen genieten van het erfgoed waar ons museum het beheer over heeft.

Vóórdat een kunstwerk uit onze collectie bijvoorbeeld een museum in Tokio wordt binnengebracht is het volgende gebeurd: eerst is de bruikleenaanvraag beoordeeld. Een kunstwerk uit de staande opstelling wordt zelden uitgeleend. Die aanvraag wordt niet 'gehonoreerd'. De omgeving waar het werk in terecht komt moet aan een aantal voorwaarden voldoen, zoals aanwezigheid van klimaatbeheersing. Daartoe tekenen beide partijen een 'bruikleenovereenkomst'. Ook kijkt de bruikleengever naar de kwaliteit van het gevraagde werk en de toestand waarin het verkeert. Soms moet het kunstwerk worden gerestaureerd of schoongemaakt, of van een lijst ontdaan of juist worden geleverd met een nieuw passe-partout en een nieuwe lijst.

Wetenschappelijke informatie over het werk wordt naar de bruikleenvrager verzonden. De waarde wordt bepaald, een conditierapport wordt opgesteld en de verzekering afgesloten, de datum van aflevering en retourzending afgesproken, de bekisting getimmerd, die niet zelden aan hele speciale eisen voldoet, het transport van het museum naar het vliegveld geregeld, de reis en het hotel voor de begeleider geboekt (een kunstwerk reist nooit alleen) en de douanepapieren in orde gemaakt. Dan kunnen kunstwerk en begeleider de reis aanvaarden. Heel wat mensen hebben zich vanaf die eerste brief door de aanvrager, met het bruikleen bezig gehouden: de secretaresse, de conservator, de restaurator, de collectieregistrator, de lijstmaker, de depotbeheerder, de administrateur, de emballeur, de telefoniste, de transporteur en ten slotte de boekhouder...

In totaal gingen in 1998 130 voorwerpen uit onze collectie naar 41 tentoonstellingen, waarvan 10 in het buitenland.

Een paar voorbeelden: twaalf objecten - onder meer portretten, tabaksdozen, een schoorsteenstuk - werden in bruikleen afgestaan aan het Tobacco & Salt Museum in Tokio, Japan voor de tentoonstelling *'De geschiedenis van de culturele uitwisseling tussen Oost en West in de 16de en 17de eeuw'*. Daaronder bevond zich een aantal topstukken, zoals *De Stedemaagd van Amsterdam* door Gerard de Lairese en een *Zeegezicht* uit circa 1625 door Hendrick Cornelisz. Vroom.

Naar Haarlem, Teylers Museum en daarna Frankfurt, Historisches Museum vertrokken enkele objecten voor de tentoonstelling *Maria Sibylla Merian*. Deze 17de-eeuwse kunstenares en verzamelaarster woonde lange tijd in Nederland. Zij deed als één van de eersten al tekenend en beschrijvend onderzoek naar de metamorfose van rups naar vlinder. Merian speelde een belangrijke rol in de 17de-eeuwse verzamelaarswereld, onder meer omdat zij haar tekeningen en beschrijvingen van de natuur aan collectioneurs van kunst en naturalia verhandelde. Peter de Grote, de verzamelende tsaar, bezat werk van haar waarvan een deel in 1997 op onze tentoonstelling over Peter de Grote was te zien. De tentoonstelling over het werk van Merian werd onder andere opgeluisterd met het portret uit onze collectie door Jan Weenix van een andere bekende liefhebster van naturalia, Agneta Block.

Schilderijen: een eersteklas collectie

Portret van de familie Jacott-Hoppesack, circa 1670

Pieter de Hooch (1629-1684)

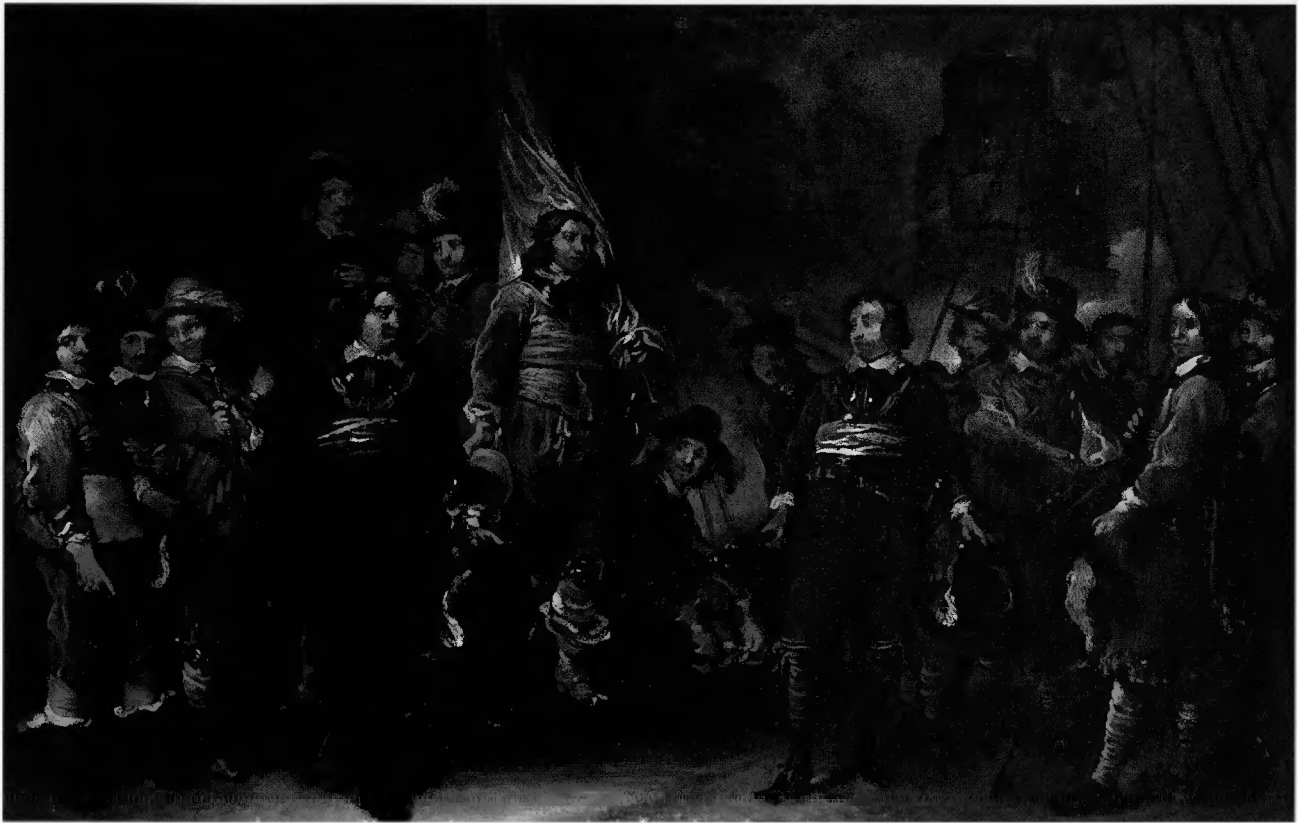
Doek, h. 92,2 x b. 112,8 cm

Elisabeth Hoppesack vormt het middelpunt van de familiegroep Jacott-Hoppesack. Gehuld in een witsatijnen robe staart ze in de richting van een venster dat zich links buiten beeld bevindt en dat wordt weerspiegeld in de lichtkroon. Haar echtgenoot Jan Jacott zit aan haar zijde, eveneens in zijn beste kleren. Staande achter zijn moeder wijst zoon Balthasar op zijn twee zusjes, die juist binnenkomen.

Het oudste meisje heet Magdalena, het jongste Elisabeth, naar haar moeder.

Het weergegeven vertrek ademt een paleiselijke grandeur, die tevergeefs aan de Warmoesstraat, waar de familie woonde, zal worden gezocht. Waarschijnlijk betreft het een fictief interieur, waarvan de zorgvuldig gekozen elementen bijdragen tot de gewenste status van de familie. De marmeren vloer en de pilasters tegen de achterwand duiden op een hoge levensstandaard. Tegen de schouw zijn de familiewapens aangebracht. Klassieke sculpturen en schilderijen met verheven thema's benadrukken de culturele aspiraties van De Hoochs opdrachtgever. De schildering achter de zoon des huizes is gebaseerd op een ets van Rembrandt *De kleine leeuwenjacht*. Tegen de schouw hangt een schilderij, voorstellende het erbetoon aan Venus en Cupido, dat teruggaat op een gravure van Jan Saenredam naar Hendrick Goltzius. De wellicht mythologische voorstelling boven de doorgang is nog niet herkend. Als bekroning van de ambitie van de familie Jacott-Hoppesack is in de doorkijk een parkaanleg te zien met wandelaars en op de achtergrond een classicistisch gebouw. Het vorstelijke woonvertrek, compleet met bed, is aldus verbonden met het ideaal van iedere, zichzelf respecterende Amsterdamse koopman: een buitenplaats, bij voorkeur gecombineerd met een adellijke titel.

Elisabeth Hoppesack overleed in 1670, zodat het niet is uit te sluiten dat haar dood de aanleiding heeft gevormd voor de opdracht aan Pieter de Hooch en dat haar beeltenis een postuum portret is. Maar omdat duidelijke verwijzingen naar haar dood ontbreken, moet deze familiegroep wellicht worden geïnterpreteerd als een lofzang op het vruchtbare huwelijk van de echtelieden. De voorstellingen aan de wand en tegen de schouw zouden zelfs in die zin kunnen worden gehoord. Misschien niet zonder reden kunnen De Hoochs vluchtlijnen uit bij het hoofd van zoon Balthasar, de stamhouder van de familie Jacott-Hoppesack. Hij vormt het compositorische midden van de voorstelling.

AANWINST

^ **Schets voor een schuttersstuk, 1648**

Govert Flinck (1615-1660)

Doek; h. 66,7 x b. 101,6 cm

Deze vlotte olieverfschets is waarschijnlijk door Govert Flinck gemaakt om de compositie van het bij hem bestelde schuttersstuk ter goedkeuring voor te leggen aan zijn opdrachtgever, wellicht Joan Huydecoper. De schets is de enige bekende voorstudie in olieverf voor een schuttersstuk. Vergelijking met het eindresultaat laat zien dat persoonlijke trekken van de schutters nog ontbreken. Ook is het aantal schutters kleiner dan dat op het grote schilderij. Bovendien is in de definitieve compositie de nadruk meer komen te liggen op Huydecoper, links op de voorgrond, en op zijn huis aan het Singel.

^ **Schutters van de compagnie van kapitein Joan Huydecoper, 1648**

Govert Flinck (1615-1660)

Doek; h. 265 x b. 513 cm

Het doek hangt in de Schuttersgalerij van het museum.

Bijzondere bruiklenen

Door goede contacten met collega-instellingen konden enkele schilderijen in langdurig bruikleen worden verkregen. Van het Instituut Collectie Nederland kreeg het museum het beheer over een fors *Stadhuis op de Dam* door Gerrit Berckheyde, alsmede een klein portretje van de Amsterdamse patricier Abraham Boom, toegeschreven aan Thomas de Keyser. Het Nederlands Scheepvaartmuseum stelde een *Gezicht op het IJ voor Amsterdam* door Remier Nooms als bruikleen ter beschikking en het Mauritshuis bood een interessant stadsgezicht van Jacob van Ruisdael aan, dat voor vertrek uit Den Haag - zeer genereus - werd gerestoreerd. Het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap verrijkte de verzameling stadsgezichten met een aantrekkelijk schilderij van Abraham Beerstraten, *De Oudezijds- of Sint Olofskapel*. In de permanente tentoonstelling over de geschiedenis van Amsterdam gaan deze bruiklenen alle een essentiële rol spelen.

Sluyters, Israëls en Monnickendam

Samen met andere recente aanwinsten van schilderijen omstreeks 1900 waren ze op de tentoonstelling *De Stad door de jaren 1880-1998* al te zien: twee belangrijke Amsterdamse stadsgezichten door Jan Sluyters, kortgeleden verworven, en Isaac Israëls' *Dienstmeisjes op een Amsterdamse gracht*, in langdurig bruikleen van het Rijksmuseum. Amsterdamse stadsgezichten van Israëls worden nu gemist in de collectie, reden waarom het kleine schilderij zeer welkom is. Zeer verheugend was de schenking van een groot doek van Sluyters' vriend en tijdgenoot Martin Monnickendam door de Stichting Vrienden van de schilder Martin Monnickendam, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Stichting. Het buitengewoon kleurrijke schilderij dateert uit 1929 en stelt de *Ontvangst van de Lord Mayor van Londen in het Koninklijk Paleis op de Dam* voor. Waarschijnlijk handelde Monnickendam op eigen initiatief bij de keuze van dit tafereel en werkte hij niet in opdracht, want het doek bleef na voltooiing in bezit van de schilder. Het schilderij, dat een even zeldzaam als feestelijk beeld van de Burgerzaal presenteert, werd op 13 september 1998 overgedragen. Bij de overdracht was mevrouw Roos Monnickendam aanwezig, de dochter van de schilder. Zij is als jonge vrouw op het schilderij te zien. Geheel onverwacht kreeg Pauline Kruseman tijdens de presentatie van het werk op 3 december in het museum, uit handen van de secretaris van de Stichting, mr. R.J.C. van Helden, ook nog een getekende voorstudie van één van de afgebeelde personen, wethouder Th. Ketelaar, ten geschenke. Ketelaar had de voorstudie van Monnickendam gekregen en het pastel was via de kleindochter van de wethouder in 1996 in het bezit van de Stichting Vrienden van de schilder Martin Monnickendam gekomen.

Afbeeldingen van alle hier genoemde aanwinsten staan verspreid in het jaarverslag opgenomen.

Stadsgezichten, schuttersstukken, familiegroepen, portretten, zeegezichten, groepsportretten, landschappen, stillevens, altaarstukken: de collectie schilderijen van het Amsterdams Historisch Museum is zeer afwisselend en voor een groot deel van uitstekende kwaliteit. De kern van de verzameling wordt gevormd door oud stadsbezit, zoals de schuttersstukken. Vanaf onze jaren '60 is de collectie zorgvuldig uitgebreid, waarbij vooral de laatste tijd het zwaartepunt op werken uit de 19de en de 20ste eeuw kwam te liggen. Aankopen, schenkingen en bruiklenen gaan voor de couleur locale zorgen in de nieuwe presentatie over Amsterdams recente geschiedenis. Iets belangrijks de aanvulling van de schilderijcollectie met moderne werken ook is, 17de-eeuwse meesters blijven een bijzonder bezit, zeker als zich een aantrekkelijke buitenkans voordoet, zoals vorig jaar.

Aanwinst van formaat

Zonder twijfel mag het *Portret van de familie Jacott-Hoppesack* door Pieter de Hooch een aanwinst van formaat worden genoemd. Het schilderij is een zeldzame portretgroep van De Hooch en is de enige van de meester waarop de afgebeelde familie - dankzij de familiewapens linksboven in de voorstelling - met zekerheid kan worden geïdentificeerd. Jan Jacott (1632-1699) was lakenkoopman in de Warmoesstraat en gehuwd met Elisabeth Hoppesack (1633-1670). Uit het huwelijk sproten drie dochters, van wie een dochter jong overleed, en een zoon. Op basis van de kleding van de voorgestelde personen en de geschatte leeftijd van de kinderen is het werk omstreeks 1670 te dateren. Het schilderij kan worden gerekend tot het beste dat De Hooch heeft voortgebracht na zijn vestiging in Amsterdam. Het is tevens een van zijn grootste doeken. Het portret bevond zich meer dan twee eeuwen in Engels particulier bezit voordat het in 1997 in de Londense kunsthandel belandde. In maart 1998 was het een van de blikvangers op de European Fine Arts Fair te Maastricht. Na een intensieve campagne kon het voor het museum worden verworven met steun van de Vereniging Rembrandt Nationaal Fonds Kunstbehoud en het VSB Fonds. Op 15 mei werd het *Portret van de familie Jacott-Hoppesack* in het museum gepresenteerd. Het schilderij verdween echter al weer snel om bij te dragen aan de grote Pieter de Hooch-tentoonstelling in Londen (Dulwich Picture Gallery) en Hartford (Wadsworth Atheneum). Na terugkeer van deze eervolle missie in maart 1999 krijgt het een plaats tussen de andere familiegroepen van het Amsterdams Historisch Museum.

Conservator Norbert Middelkoop (boven) en Jan Maarten Boll, voorzitter van de Vereniging Rembrandt, tijdens de presentatie van het familieportret.

Zeldzame Flinck

Op vrijdag 5 juni 1998, aan de vooravond van de officiële Vrede van Münster-herdenking, presenteerde het museum een andere bijzondere aanwinst: een zeldzame voorstudie in olieverf voor een schuttersstuk. De schets is van de hand van Govert Flinck en ging vooraf aan diens *Schutters van de compagnie van kapitein Joan Huydecoper* uit 1648, die in de Schuttersgalerij van het museum is te zien. De Vrede van Münster vormde voor de Amsterdamse patricier Joan Huydecoper een dankbare aanleiding om zich samen met zijn manschappen te laten portretteren.

Het werk was in 1996 aangekocht uit Amerikaans particulier bezit, waarna het is onderzocht en gerestaureerd. De schets was te zien op de grote herdenkingstentoonstelling in Münster 1648. *Krieg und Frieden in Europa*.

AANWINSTEN/SCHENKINGEN

^ De ontvangst van de Lord Mayor van Londen in het Koninklijk Paleis, 1929

◁ Voorstudie: wethouder Th. Ketelaar, 1929

Martin Monnickendam (1874-1943)

Doek; h. 185 x b. 175 cm / Pastel; h. 50,5 x b. 37,7 cm

In 1929 bracht de Lord Mayor van Londen, Sir Kynaston Studd, een bezoek aan Amsterdam. Op zaterdag 20 juli bood het gemeentebestuur hem een diner aan in het Koninklijk Paleis, dat door koningin Wilhemina welwillend beschikbaar werd gesteld. De ontvangst van de Lord Mayor was een van de eerste gelegenheden waarbij de Regerzaal weer in haar volle glorie was te zien, want hij een recente opknaphoort was de 17de-eeuwse marmeren vloer met inlegwerk tevoorschijn gekomen. Monnickendam heeft zichzelf op de voorgrond rechts afgebeeld met een van zijn leerlingen, freule De Ranitz. Uiterst rechts zit de vrouw van de schilder naast hun beide dochters. In het midden staat een groep personen met links wethouder Ketelaar en, op de rug gezien, een andere leerlinge van Monnickendam, Unica Calkoen. De hoofdpersonen van de ontvangst, de Lord Mayor en burgemeester De Plugt, zijn links van het midden afgebeeld. Het Amsterdams Historisch Museum kreeg het schilderij en de voorstudie ten geschenke van de Stichting Vrienden van de schilder Martin Monnickendam, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Stichting.

AANWINST/BRUIKLEEN

Dienstmeisjes op een Amsterdamse gracht, circa 1895

Isaac Israëls (1865-1934)

Karton; h. 41 x b. 56 cm

Isaac Israëls vestigde zich in 1887 in Amsterdam. Op zoek naar onderwerpen ondernam hij er vele zwerftochten. Israëls beschouwde de stad als zijn huiskamer, de stadsbewoners als zijn modellen.

In snelle toetsen heeft Isaac Israëls twee dienstmeisjes geschilderd, in gesprek aan een van de grachten. De impressionistische stijl van schilderen en de close-up van de dienstmeisjes wekken de indruk dat de schilder het korte moment van hun ontmoeting in een oogwenk heeft vereeuwigd. Waarschijnlijk heeft hij deze schets buiten gemaakt.

De voorstelling is namelijk geschilderd op karton, een tamelijk ongebruikelijke ondergrond, maar wel licht en dus gemakkelijk te vervoeren. De schets heeft wellicht de basis gevormd voor een groter schilderij met hetzelfde onderwerp.

De *Dienstmeisjes* werd in bruikleen gegeven door het Rijksmuseum Amsterdam.

De herdenking van de Vrede van West-Falen, voor Nederland de Vrede van Münster, die in 1998 350 jaar geleden werd gesloten, bracht wereldwijd een intensief bruikleenverkeer op gang. Het terracotta model van de Amsterdamse *Stedemaagd* door de 17de-eeuwse beeldhouwer Artus Quellinus, waarvan de definitieve uitvoering in het timpaan van het Koninklijk Paleis op de Dam is te zien, werd afgestaan aan de tentoonstelling 1648. *Krieg und Frieden in Europa* in het Westfälisches Landesmuseum für Kunst und Kulturgeschichte te Münster, evenals het in 1998 verworven werk door Govert Flinck *Schets voor een schuttersstuk*, een voorstudie voor het schilderij *Schutters van de compagnie van kapitein Joan Huydecoper* uit 1648. Het Rijksmuseum Twenthe in Enschede hield de tentoonstelling *Reizen naar Münster 1648-1998*. Twee schilderijen uit onze collectie waren daar vertegenwoordigd, één door Jacob van der Ulft en één door Adriaen van de Velde.

De anatomische les van dr. Joan Deijman door Rembrandt en een aantal andere anatomische lessen uit onze verzameling werden gevraagd door het Mauritshuis in Den Haag om de tentoonstelling *Rembrandt onder het mes. De anatomische les van dr. Nicolaes Tulp ontleed* op te luisteren. Negen tekeningen en een schilderij door kunstenaars als Cornelis Saftleven, Jan Lievens en Jacob van Ruisdael gingen in bruikleen naar Museum het Rembrandthuis voor de tentoonstelling *Buiten tekenen in Rembrandts tijd*.

Theepotten, steengoed! was de leuke titel van de tentoonstelling in 'Arnhem in het Historisch Museum het Burgerweeshuis. 17de- en 18de-eeuwse theepotten uit onze verzameling werden afgestaan.

In het Joods Historisch Museum, Amsterdam was de tentoonstelling *Hedendaagse vrouwelijke joodse kunstenaars* te zien. Ons museum kon daar aan bijdragen met een gedeelte van het oeuvre van Clara de Jong (geb. 1928): *Aletta Jacobs (1854-1929) en haar tijd, 1981-1982*.

En tot slot: twee aquarellen door de winterschilder bij uitstek, Hendrick Avercamp, werden te leen gevraagd door het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen ten behoeve van de tentoonstelling *IJsvermaak*.

AANWINST/BRUIKLEEN

Abraham Pietersz Boom,

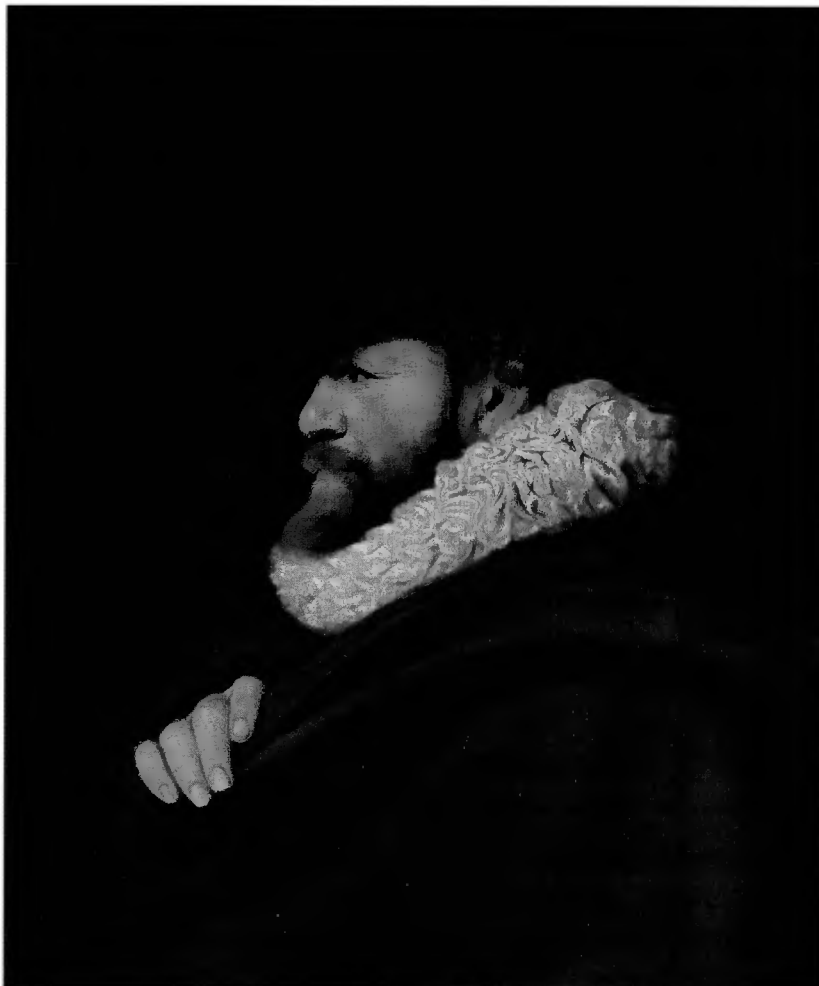
circa 1615/1620

Toegeschreven aan Thomas de Keyser (1596/97-1667)

Paneel; h. 23,5 x b. 17,5 cm

Een opschrift op de achterzijde van het paneel vermeldt dat Pieter Cornelisz. Boom (?-1609) is voorgesteld. Op grond van de kleding van de geportretteerde en de stijl van schilderen is het echter waarschijnlijker dat het diens zoon betreft. Abraham Pietersz Boom (1575-1642) was koopman en bankier en woonde aan de Oudezijds Achterburgwal. Ook bekleedde hij verschillende openbare ambten.

Het Amsterdams Historisch Museum beschikt nu over alle bekende portretten van Abraham Boom. Op een schuttersstuk geschilderd door Pieter Lastman, dat in de Schuttersgalerij van het museum hangt, is Abraham Boom afgebeeld als kapitein van een compagnie schutters. Een klein groepsportret door Thomas de Keyser laat Boom zien in zijn functie van burgemeester. Het portret is een bruikleen van het Instituut Collectie Nederland.

TEXTIEL: EEN COLLECTIE OM TE KOESTEREN

AANWINST/SCHENKING Drie gesealde jurken, 1998 Puck & Hans

Niet om te dragen, maar erg decoratief, deze kleurrijke enkellange creaties van Puck & Hans. De couturiers schonken de in hard plastic gesealde jurken aan het museum.

74 Antimakassars, 52 vaandels, 3 rokophouders, 1 kindermoffje van zwart sabelbont met twee kwasten, 1 handschoenenknopenhaakje, 1 herdenkingswaaier 'Exposition International Koloniale Amsterdam 1883', 1 halsdoek vervaardigd ter gelegenheid van het zilveren huwelijksfeest van koning Willem III en koningin Sophie in 1877, jubileumdamast uit 1938 vervaardigd naar aanleiding van het 40-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina, 1 17-delig uniform van de Amsterdamse schutterij uit 1874, 1 10-delig Sinterklaaspak gemaakt voor de eerste intocht in Amsterdam van de Goedheiligman in 1934, gedragen door onder anderen Eduard Verkade en Paul Huf, en nog duizenden andere voorwerpen uit de textielcollectie van het museum gingen de laatste maanden van 1998 door de handen van de textielrestaurator en de depotmedewerkers. Zorgvuldig werd de wel 4000 stuks tellende verzameling ingepakt, om tijdens de verbouwing van het museum elders te worden ondergebracht.

Een omvangrijke, gevarieerde collectie, waarbij het textiel uit de 19de en de 20ste eeuw het grootste gedeelte vormt. Talloze jurken, hoeden, petten, zakdoeken en staaltjes handwerkkunst verhalen over Amsterdammers uit alle lagen van de bevolking. Zo getuigen de uniforme zwart-rode jasjes en jurken van de Burgerwezen die vroeger ons museumgebouw bevolkten, van evenzovele familiedrama's. Een aantal van de 'nuttige handwerken', vervaardigd door de weesmeisjes, maakt ook deel uit van de collectie. Het museum heeft overigens een indrukwekkende verzameling merk- en stoplappen, schoolvoorbeelden van nijverheid en vlijt. Het gemeentelijk bestuur wordt fraai geïllustreerd door de uniformpetten, in velerlei soorten en maten: 1 uniformpet suppoosten Gemeentemusea, 1 uniformpet grafdelver Algemene Begraafplaatsen, 2 uniformpetten Gemeentelijke Inspectie Lichamelijke Opvoeding, 1 uniformpet boswachter Amsterdamse Bos, 1 uniformpet schipper algemeen, 1 uniformpet nachtschef Sluisbrug- en havengelddienst, 1 uniformpet chef havengeldpost Sluisbrug- en havengelddienst, 1 uniformpet inspecteur Gemeente Vervoer Bedrijf, 1 uniformpet Publieke Werken, 1 uniformpet opzichter Stadsreiniging, 1 uniformpet lekzoeker Gemeentelijke Waterleiding, 1 uniformpet chef sanitaire dienst GG & GD en nog veel en veel meer.

AANWINST/SCHENKING

Damesjapon, midden 18de eeuw
Tafzijde

In 1970 gaf de Amsterdamse Prinses Ireneschool voor vak- en huishoudonderwijs, aan het Amsterdams Historisch Museum een aanzienlijke collectie textiel in bruikleen. Een groot deel van die verzameling bestaat uit onder- en bovenkleding uit de 'reform' periode, in het begin van de 20ste eeuw. De makkelijk draagbare jurken, broekjes en hemden die nergens knellen, waren een reactie op de wespentaille met bijbehorend corset en andere ongezonde modeverschijnselen. Bij de collectie horen ook stukken uit eerdere periodes, waaronder deze 18de-eeuwse tafzijden japon. In 1998 kreeg het museum de hele collectie ten geschenke van de Esprit Scholengroep, waar de Prinses Ireneschool mee was gefuseerd.

Tussen de 463 hoofddekseksels bevinden zich creaties die door Amsterdamse couturiers zijn ontworpen, zoals Max Heymans en Fong Leng. De laatste ontwierp de pet voor de Olympische Spelen die in 1992 niet in Amsterdam zijn gehouden.

Van sommige kledingstukken of accessoires is bekend door wie ze gedragen zijn en soms bij welke gelegenheid. De heupcorsage met zeven takjes oranjebloesem droeg mevrouw Keller bij haar huwelijk met de heer Naafs op 30 juli 1925. Geertrui ten Cate, de echtgenote van de schilder Cornelis Springer, werd door Petrus Greive geportretteerd. De tweedelige japon uit 1847 waarin hij haar vereeuwigde, plus het portret zelf, bevinden zich in ons museum. In 1973 ontwierp Fong Leng de 'Luipaardmantel' voor Mathilde Willink. Carel Willink schilderde de opvallende creatie. De mantel maakt nu deel uit van de textielcollectie en het schilderij door Willink wordt in het Frisia Museum in Spanbroek geëxposeerd.

De fragiele objecten uit onze textielcollectie zullen bij terugkomst in een vernieuwd depot hun plek weer innemen. Hoewel textiel zeer kwetsbaar is en niet te lang aan licht kan worden blootgesteld, bestaat toch het plan om in de toekomst meer van deze bijzondere collectie 'uit de kast' te halen. In de nieuwe opstelling over de jongste geschiedenis van Amsterdam worden enkele grote vitrines bestemd voor het exposeren van textiel. Speciale aanpassingen zijn daarvoor nodig en tevens zal het gepresenteerde textiel regelmatig worden gewisseld. Ook in tijdelijke tentoonstellingen komt dit deel van de museumcollectie aan bod. In 2000 staat een mode-tentoonstelling op stapel in samenwerking met de vermaarde Amsterdamse couturiers Puck en Hans. Begin 1998 sloten zij hun zaak aan het Rokin en heeft het museum een flink aantal stukken uit hun collectie 1997-'98 aangekocht.

OUDE BOEKEN: EEN UITGELEZEN COLLECTIE

Het Amsterdams Historisch Museum is een soort omnivoor. De geschiedenis van de stad is zo veelzijdig dat alle materiële sporen van het verleden in de verzameling passen. Voor het verzamelgebied van de collectie oude boeken van de museumbibliotheek is dat niet anders. De oude boeken dienen als tentoonstellingsobject ter verduidelijking of illustratie, maar zijn vanzelfsprekend ook een belangrijke bron van informatie voor bezoekers en medewerkers. Het beleid is erop gericht zo dicht mogelijk aan te sluiten bij de onderwerpen die in de presentatie over de geschiedenis van Amsterdam worden behandeld. Gezien de nabijheid van de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam met zijn imposante verzameling Amsterdamse drukken en van het Gemeentearchief met boeken over de geschiedenis van Amsterdam, kan de bibliotheek van ons museum selectief te werk gaan bij haar aankoopbeleid.

Enige jaren geleden is de beslissing genomen op bescheiden wijze het thema ‘Amsterdam en de wereld’ uit te bouwen. In de vaste opstelling zijn verschillende zalen gewijd aan de handeldsgeschiedenis van de stad. Zaal 5 *Amsterdam bevaart de Zeven Zeeën* besteedt aandacht aan de verre, vaak exotische bestemmingen. Die verre landen waren in de 17de en 18de eeuw bekend uit vele landbeschrijvingen. Het werkterrein van de Verenigde Oostindische Compagnie is een populair onderwerp. Werken van François Valentijn (gehele Compagnies-gebied, 1724/1726), Philippus Baldaeus (Zuid-India, Ceylon, 1672), Daniel Havart (Coromandel Kust, 1693), Johann Wolfgang Heydt (Batavia, Ceylon, Kaapstad, 1744) en Peter Kolb (Kaapprovincie, 1727) waren reeds in de museumbibliotheek aanwezig. Dit verslagjaar heeft de bibliotheek een goed exemplaar aangeschaft van het *Tooneel van China* (1668) door Athanasius Kircher. ‘West-Indië’ is in de literatuur minder aan bod gekomen dan haar verre Oostindische tegenhanger. Daarom is het verheugend dat de *Beschryving van Guiana* (1757) door Jan Jacob Hartsinck kon worden verworven. Dit werk is een mooie aanvulling op de behandeling van de 18de-eeuwse geschiedenis van Suriname in zaal 12, waar een vroegere aanwinst tentoongesteld ligt: *Reize naar Suriname, en door de binnenste gedeelten van Guiana* (1799/1800) door John Gabriël Stedman. Zonder scheepswerven zouden er geen koopvaarders over de wereldzeeën kunnen zwerven. De aankoop van de *Korte verhandeling van de Nederlandsche scheepsbouw* (1757) van Willem Udemans betekent een belangrijke 18de-eeuwse aanvulling op de laat 17de-eeuwse scheepsbouwkundige verhandelingen van Nicolaas Witsen en Cornelis van IJk.

Hoe interessant deze en andere gedrukte werken ook mogen zijn voor de bibliotheek en toekomstige tentoonstellingen, niets geeft zo’n levendige indruk als een manuscript, waarin je direct wordt geconfronteerd met de reiziger zelf. Het was dan ook heel bijzonder dat het museum de hand heeft kunnen leggen op het *Journal gehouden van het Oostindies Compagnies schip Holland van het jaar 1781 tot 1784*, geschreven door Johannes Timmers. Het is een uiterst zeldzaam voorbeeld van een reisverslag door een Nederlandse employee van de VOC want de meeste overgebleven reisjournaals zijn van Duitse werknemers. Charmant zijn ook de illustraties, die hun levendigheid misschien wel ontleen aan het feit dat hier een ongeofende hand aan het tekenen is geslagen.

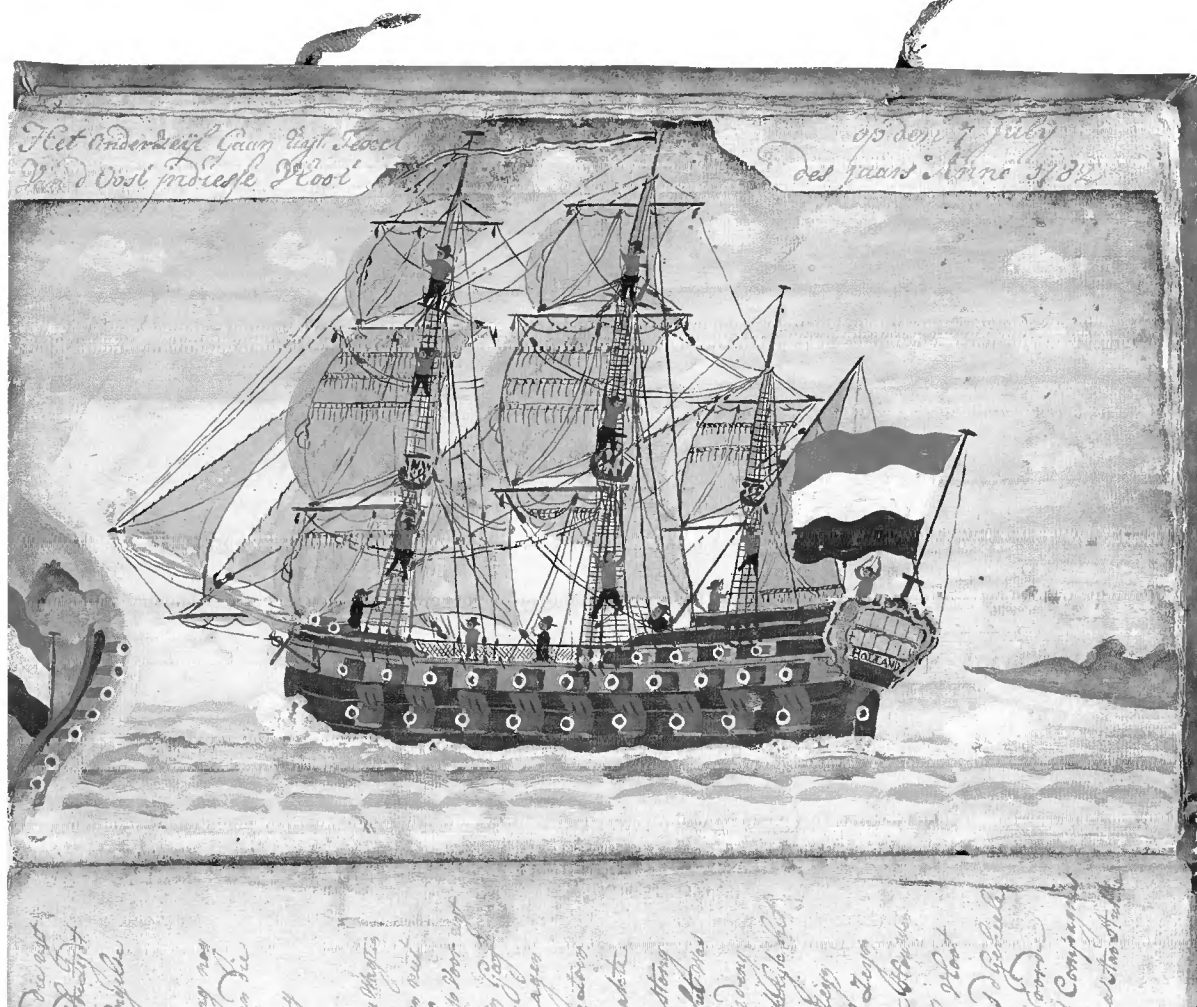

AANWINST
De Oostindiëvaarder Holland
wordt zeilree gemaakt, 7 juli 1782
In: Journaal gehouden van het
Oostindies Compagnies schip
Holland van het jaar 1781 tot
1784, door Johannes Timmers

Op 7 juli 1782, een jaar na aanmonstering bij de Kamer Amsterdam van de Verenigde Oostindische Compagnie (VOC), zeilde Johannes Timmers op het gearmeerde schip 'Holland' het zeegat uit. Een eerdere poging in september 1781 moest worden opgegeven. De Vierde Engelse Oorlog (1780-1784) was gaande en de Slag bij de Doggersbank had duidelijk gemaakt dat de Nederlandse oorlogsvloot niet bij machte was de Engelsen af te schrikken. Nieuws over Engelse oorlogsschepen die op de loer lagen deed de VOC beslissen haar kostbare schepen niet te riskeren. Johannes Timmers werd van de 'Holland' overgeplaatst op het hospitaalschip 'De Hulk' en beleefde bange dagen toen het schip van zijn ankers lossloeg en richting Noorwegen afdreef. Twee Engelse vissersschepen brachten redding en sleepten het schip naar Engeland. Op 16 januari 1782 vertrok Timmers met zeventig andere opvarenden van 'De Hulk' naar Nederland. Het zat Timmers opnieuw niet mee. Hun kotter dreef in een harde storm Texel

voorbij. De sloep werd uitgezet om hulp te halen. Johannes Timmers hoorde tot de gelukkigen - zo blijkt later, want het scheepje verging met man en muis. Na vele omzwervingen kwam Timmers op 19 februari aan in Amsterdam. Voor de geleden ontberingen kreeg hij het lieve bedrag van 75 gulden, maar hij ontkwam niet aan de plicht zijn contract met de VOC uit te dienen. Dus reisde hij wederom naar Texel en om zich opnieuw aan boord van de 'Holland' te melden. En eindelijk vertrok Timmers naar Azië. De VOC-vloot telde zeven schepen. Ziektes, vooral scheurbuik, eisten hun tol. Bij aankomst aan Kaap de Goede Hoop op 2 december zijn volgens Timmers' opgave 144 opvarenden overleden, de helft van het totale aantal! Na een verblijf van twee maanden zeilde de 'Holland' met drie andere Oostindiëvaarders naar Ceylon. Dat kwam op 3 september 1783 in zicht, de volgende dag ging men voor anker in de baai van Galle. Niet zonder moeite, want het touw van het grote anker brak stukken. Het tweede anker bracht uitkomst. Het was een

vreugdevolle dag, want er kwam nieuws over een wapenstilstand met Engeland. *Dit ijland is mede een vrugbaar land*, schrijft Timmers op 27 september in zijn journaal, *rijk van alle kostbaarheden, d'peirlvisserij, dijamanten in overvloed. D'mooren die daar veel in handele loopen er mee langs d'straat te koop en laaten je niet met rust op de straat gelijk d'jode te Amsterdam doen met d'oude kleeren.* Natuurlijk roemt hij ook de specerijen, maar hoe het daar nu precies mee zit, heeft hij niet goed begrepen. Hij spreekt over één boom waar de vier kostbare specerijen van komen: *voor eerst als d'boom begint te knoppen zijn d'nagelen, als de boom begint te bloeijen is de foelij, zijn vrugt d'nootemuscaat, d'takjes word de bast afgebeukt (...) en dat is de pijpcaeneel.* Op 29 september vertrok Timmers naar Batavia, waar hij op 15 november aankwam. Daar had hij tot zijn vertrek op 24 januari 1784 de tijd om meer over die wonderlijke specerijen te horen... Negen maanden later was Johannes Timmers terug in Amsterdam.

ARCHEOLOGIE

Voorwerpen die afkomstig zijn uit opgravingen door de afdeling Archeologie van de dienst Amsterdam Beheer vallen onder de verantwoordelijkheid van de directeur van het Amsterdams Historisch Museum.

Gevelornament

Bentheimer steen

In een cartouche met acanthusbladeren aan boven- en onderzijde zijn attributen van de handel weergegeven: een wereldbol op een voetstuk, een kaartenpasser, een Jacobs ladder, de Mercuriusstaf geflankeerd door vleugels en slangen en twee balen handelswaar.

De afdeling Archeologie heeft in het afgelopen jaar een viertal opgraving uitgevoerd. Aan de Amstelveenseweg 94-104 kon onderzoek worden verricht naar 17de-eeuwse bebouwing - herbergen en boerderijen -, gesitueerd tussen de Amstelveenseweg en de Schinkel. In de 18de eeuw stond er een katoendrukkerij. Interessante gegevens over een 17de-eeuwse boerderij met sloot en talrijke vondsten, een deel van een ontginningsterp en de 18de-eeuwse industriële vestiging zijn gedocumenteerd.

Aan de Zeedijk 108-118 kwam vanwege de bouw van een Chinese tempel een terrein vrij voor onderzoek. Hier stond vanaf het laatste kwart van de 16de eeuw het Cellezustersklooster. Deze gemeenschap leefde volgens de regels van Sint-Augustinus en hield zich bezig met het verzorgen van de zieken. Na de Alteratie in 1578, toen Amsterdam de kant van de protestantse opstandelingen koos, werden binnen de muren van het klooster woonhuizen opgetrokken, die vanzelfsprekend het eerst zijn opgegraven. De vloeren van de huizen bestaan uit bruine ongeglaazuurde plavuizen, steen uit Namen en wit marmer uit Carrara. Marmer was op grote schaal toegepast in het stadhuis op de Dam, dat in 1655 in gebruik is genomen, en werd in de tweede helft van de 17de eeuw ook elders in de stad populair als bouw materiaal in deftige woonhuizen. Onder de 17de-eeuwse bebouwing kwamen de middeleeuwse resten van het Cellezustersklooster te voorschijn. Van het complex konden het ziekenhuis en het patershuis worden onderzocht. Bij een van de funderingsmuren werd een opmerkelijke vondst gedaan. Voor het eerst stuitte de Amsterdamse archeologen op een 'gesloten' (= samenhangende) muntschat. Het Rijksmuseum het Koninklijk Penningkabinet te Leiden heeft de munten gedetermineerd. Voor de verzamelaars: het zijn twee Groten (circa 1483), een half Vuurijzer met de beeltenis van Filips de Schone (circa 1485) en zes zilveren halve Groten (1483-circa 1496). In de bouwput ten behoeve van de uitbreiding van het Tuschinski Theater aan de Vijzelstraat 7-17 en de Sint-Pieterssteeg zijn een tweetal lange huizen opgegraven die behoren bij de stads-uitleg van 1585. Vóór de bouw van de huizen in omstreeks 1590 werden aan deze locatie vlakbij de stadspoort vele verschillende werkzaamheden uitgevoerd, zoals blijkt uit talrijke vondsten. Onder het vondstmateriaal bevinden zich de eerste Hollandse duiten, geslagen in 1590. De molenwerven die direct aan de Amstel lagen konden in deze bouwput niet worden bereikt.

De opgravingen op Kattenburg zijn in 1998 voortgezet en gebouwen van de Admiraliteit, die behoorden bij het Zeelandmagazijn, nu het Scheepvaartmuseum, zijn onderzocht. Gedeeltelijk onderzoek vond plaats bij enkele huizen behorend tot een scheepswerf uit 1654 en een groot magazijn uit 1700. De resten van twee gebouwen, die onderdeel hebben uitgemaakt van een vroeg-industrieel complex uit de vorige eeuw, markeren de overgang van de houten naar de ijzeren scheepsbouw. Tijdens het verwijderen van kaderresten aan de Valkenburgstraat 24-26 kwam een zeer fraai gevelornament van Bentheimer zandsteen te voorschijn. Tot welk gebouw dit beeldhouwwerk, dat een groot formaat heeft, behoorde is onbekend. Onderzoek naar de oorspronkelijke plaatsing is gaande en suggesties daaromtrent zijn welkom. De aanleg van de Afrikahaven bij Ruigoord is gevolgd om gegevens over het oude landschap rond het IJ te verkrijgen en over mogelijke sporen van menselijke activiteit uit de prehistorie.

Negen munten,
tweede helft 15de eeuw

Nu een waardevolle vondst, maar in de 15de eeuw waren deze negen munten ongeveer het dagloon van een handwerksman.
Foto's: Wiard Krook, Afdeling Archeologie

Beheer en behoud

VAN ZIEKE EN GEBROKEN GLAZEN

Op de tentoonstelling *Roemers, fluiten en bokalen* waren de allermooiste stukken uit de glasverzameling van het museum te zien. Glas is een kwetsbaar materiaal en het zal geen verbazing wekken dat een gedeelte, om precies te zijn 6 procent, van de ruim 700 objecten tellende collectie in minder glorieuze conditie is dan het in Museum Willet-Holthuysen getoonde glaswerk. Dit deel van het glasbezit is beschadigd of lijdt aan 'glasziekte'. Glasziekte, ook wel 'crizzling' genoemd, wordt veroorzaakt door een samenstellingsfout in de glasmassa van sommige oude glazen. Het glas vertoont kleine scheurtjes en alle sprankeling verdwijnt. Uiteindelijk valt het glas uiteen.

Omdat ook het beschadigde en zieke gedeelte van de collectie uniek erfgoed is, werd voor elk object gekeken welke behandeling tot behoud het beste is. Nu is tegen glasziekte niets te doen, het degradatieproces kan slechts worden vertraagd. In het afgelopen jaar zijn alle zieke glazen stofvrij gemaakt en, heel belangrijk in de behandeling, in een afgesloten metalen kast geplaatst in een geklimatiseerd depot waar de constante relatieve luchtvochtigheid 42-45 procent is en de temperatuur 18 graden. Voor generaties na ons, om bij uitzondering te worden bestudeerd. De verzameling telde 24 gebroken glazen. Deze werden met hun losse stukken en stukjes bewaard, wat onhandig is. Er kan immers snel iets gebeuren met zo'n minuscule stukje scherf. Besloten werd om de glazen te lijmen, wat uitgevoerd is door restaurator Mandy Slager te Amsterdam.

Voor een aantal historisch belangrijke glazen, die instabiel of geheel zonder voet door het leven gingen, zijn reconstructies gemaakt van perspex. De transparantie van perspex doet niet onder voor dat van glas, maar door gebruik van dit materiaal is het direct duidelijk dat het om een moderne toevoeging gaat.

Een ingrijpende behandeling was de reconstructie van de stam en voet van een grote 18de-eeuwse bokaal van De Saturdagse Krans, een gezelligheidsvereniging voor Amsterdamse regenten. Van dit glas was de lindenhouten foedraal eveneens bewaard, wat bij de reconstructie van pas kwam. De nagemaakte perspex stam en voet geven slechts summiere contouren weer. Na twee eeuwen kan het glas weer staan, zij het op een moderne basis.

Bokaal met deksel van de Saturdagse Krans, 18de eeuw
De stam en voet zijn toevoegingen van perspex.

Museum Willet-Holthuysen

Roemers, fluiten e3 bokalen

Hoogtepunten uit de glascollectie van het Amsterdams Historisch Museum

Roemers, fluiten en bokalen

Hoogtepunten uit de glascollectie van het Amsterdams Historisch Museum

23 oktober 1998 tot en met 11 april 1999, verlengd tot en met 25 juli 1999

Naar aanleiding van het verschijnen van de fraai uitgevoerde bestandscatalogus *Glas in het Amsterdams Historisch Museum en Museum Willet-Holthuysen* was in Museum Willet-Holthuysen een tentoonstelling georganiseerd, waar 200 glazen uit de ongeveer 700 objecten tellende verzameling werden getoond. De basis voor deze omvangrijke verzameling is omstreeks het midden van de 19de eeuw gelegd, toen een aantal oude stedelijke instellingen, zoals de Schouwburg, het Collegium Medicum en het Leprozenhuis hun glasbezit overdroeg aan de stad. De collectie is aan het einde van de 19de eeuw onder meer verrijkt door het legaat Willet-Holthuysen met de glasverzameling die Abraham Willet bijeen had gebracht. Vanaf onze jaren '50 is de verzameling uitgebreid door schenkingen, bruiklenen en aankopen. De mooiste en de belangrijkste stukken werden in de presentatie getoond. Bijvoorbeeld het 18de-eeuwse gelegenhedsglaswerk van de overheidsinstellingen, met diamant- of radgravuretechniek gedecoreerd, en de zeldzame roemer uit 1647 met het gegraveerde funderingsplan van de toren van de Nieuwe Kerk, een toren die nooit is (af)gebouwd. Blikvanger was het fijne, blauw geaccentueerde glaswerk - de ballerina's onder de glazen - dat in de late 16de en in de 17de eeuw in Venetië en elders in Europa op Venetiaanse wijze werd vervaardigd, een aanzienlijk onderdeel uit de verzameling van Willet. Recente aanwinsten waren eveneens te bewonderen, waaronder modern glaswerk van het Amsterdamse Glashuis G. & A. Muller. Wetenswaardigheden over veel meer glazen dan konden worden getoond waren op te vragen via de computer die in de tentoonstelling stond opgesteld. Een aantrekkelijk publieksprogramma gaf toegang tot de volledige verzameling. En wie alles wilde weten over glas kon ook nog een videofilm bekijken over glasproductie- en decoratietechnieken. *Roemers, fluiten en bokalen* werd op 22 oktober geopend door Reino Liefkes, conservator glas van het Londense Victoria and Albert Museum, die het eerste exemplaar van de bestandscatalogus in ontvangst mocht nemen.

Vormgeving tentoonstelling en affiche Harry Veltman en Jaap Hofman

Publicatie zie pagina 13

Evenementen zie pagina 33

Glas beschilderen

Grachtenhuizen vol geschiedenis: onder deze noemer ging in oktober 1998 op feestelijke wijze een samenwerkingsverband van start tussen zes Amsterdamse grachtenmusea: Museum Amstelkring, het Bijbels Museum, Museum Van Loon, het Theatrumuseum, Museum het Rembrandthuis en natuurlijk Museum Willet-Holthuysen. Alle eeuwenoude woonhuizen, monumentale panden met een historisch interieur en een museumcollectie, die een boeiend beeld geven van ruim 300 jaar bouw- en woongeschiedenis. Doel van deze unieke samenwerking is meer mogelijkheden te creëren teneinde de architectuur en de ontwikkelingen in de wooncultuur door tentoonstellingen of andere manifestaties te belichten. Ieder jaar zal een gezamenlijk evenement dit initiatief onder de aandacht van het nationale en internationale publiek brengen. De zes grachtenmusea presenteren zich eveneens in een nieuwe, handzame Engels- en Nederlandstalige folder, waarin aan elk van de musea aandacht wordt besteed.

De start van *Grachtenhuizen vol geschiedenis* werd muzikaal omlijst in het weekend van 10 en 11 oktober. In de zes musea brachten meer dan twintig musici muziek ten gehore die kenmerkend was voor de periode waarin het betreffende gebouw was ontstaan. In de intimiteit van Museum Amstelkring speelde een luitist, in het Theatrumuseum werd muziek ten gehore gebracht uit de Amsterdamse operatraditie en in Willet-Holthuysen speelde het Delfts Strijkkwartet Beethoven.

Het interieur en de collectie van Museum Willet-Holthuysen waren in 1998 het decor voor verschillende evenementen. De tentoonstelling *Roemers, fluiten en bokalen* kon onder de deskundige leiding van de conservator worden bezichtigd en kinderen moesten al hun creativiteit uit de kast halen bij het beschilderen van glazen met een echt of een fantasie familiewapen. Een waar huzarenstukje.

De inrichting van de glastentoonstelling betekende een buitenkansje voor de liefhebbers van andersoortige objecten. De dames en heren van de 'Zilverclub' kregen op 26 september de gelegenheid om de zilverwerken die toch voor de tentoonstelling moesten wijken, ter hand te nemen en in detail te bestuderen.

Naast de gezamenlijke folder van de grachtenmusea, kreeg Museum Willet-Holthuysen in 1998 ook eigen nieuwe folder, geïllustreerd met fraai fotowerk van Hans Fonk.

Internationale samenwerking

Amsterdams Uitbreidingsplan op reis

De tentoonstelling over het Amsterdams Uitbreidingsplan - de gewestelijke tuinsteden die voornamelijk in de jaren '50 en '60 werden gebouwd -, in samenwerking met de Amsterdamse Raad van de Stadsontwikkeling tot stand gekomen, reisde tot het voorjaar 1998 in Spanje. Na een 'pitstop' in het Amsterdams Historisch Museum is de tentoonstelling vanaf oktober 1998 op toernee in Italië, in eerste instantie naar Salerno, Napoli en Cosenza. Het zijn met name faculteiten en instituten op het gebied van de architectuur die de tentoonstelling aanvragen. Tegelijkertijd organiseren de meeste instituten symposia en/of lezingen over het onderwerp. De verwachting is dat de tentoonstelling tot aan de zomer van 1999 in Italië zal blijven en nog Palermo, Turijn, Rome en Genua zal aandoen.

De teksten van deze reizende tentoonstelling konden dankzij een financiële bijdrage van het Prins Bernhard Fonds in het Spaans en het Italiaans worden vertaald.

Aziatische betrekkingen

Afgelopen jaar is in het Tobacco & Salt Museum in Tokio te Japan de tentoonstelling gepresenteerd: 'De geschiedenis van de culturele uitwisseling tussen Oost en West in de 16de en 17de eeuw'. Vanuit het Amsterdams Historisch Museum is met het Japanse museum samengewerkt aan deze historische tentoonstelling, waar ons museum en andere Nederlandse musea talrijke bruiklenen aan afstonden. In november zijn deze bruiklenen, 28 kisten vol kunst, op hun retourvlucht naar Nederland door een conservator van ons museum begeleid.

Omdat toch naar Japan werd gereisd, zijn door de conservator tussenstops gemaakt in Malacca (Maleisië) voor het bijwonen van een congres over de VOC-vestiging daar, in Sri Lanka om onderzoek te doen en in Jakarta, waar een voormalige stagiaire afstudeerde. Een rondje Azië, om bestaande, collegiale banden te bevestigen en te verfrissen.

In het jaar 2000 vindt de herdenking van 400 jaar betrekkingen tussen Nederland en Japan plaats, een nationale manifestatie. Het Amsterdams Historisch Museum organiseert in samenwerking met het Kobe City Museum een tentoonstelling over de invloed van Nederlandse kunstenaars op het werk van de Japanse kunstenaar Shiba Kokan (1747-1818), die in het voorjaar van 2000 zal openen. Het Kobe City Museum bezit een aanzienlijke collectie van Shiba Kokan, die voor een deel in bruikleen zal worden gegeven. Tevens zal een museum-collega uit Kobe als gastconservator meewerken aan de tentoonstelling in ons museum. Overigens wordt die invloed op de Japanse kunstenaar in het bredere kader van wederzijdse beïnvloeding tussen Nederland/Europa en Japan geplaast.

Wereldbibliotheken

De International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) is een wereldwijde organisatie die sinds 1927 internationale samenwerking tussen alle soorten bibliotheken stimuleert. Jaarlijks vindt er, telkens in een ander gastland, een congres plaats. In 1998 was Nederland een week lang gastland en Amsterdam gastvrouw. *On Crossroads of Information and Culture* was het overkoepelende onderwerp waar de ruim 2000 congresgangers zich mee bezig hielden. Het hoofd van onze bibliotheek is bestuurslid van het Overleg Kunsthistorische Bibliotheken Nederland en was als zodanig betrokken bij het samenstellen van het congresprogramma voor de leden van de Afdeling Kunsthistorische Bibliotheken van de IFLA. De medewerkers van de bibliotheek ontvingen in het Amsterdams Historisch Museum een aantal keren de congresgangers van deze sectie, die veel waardering konden opbrengen voor de collectie van de bibliotheek en voor de studiezaal.

Bijlagen

OVERZICHT VAN EVENEMENTEN

Bij de tentoonstelling *Beroep huisvrouw*

- 28 maart Een dubbele kijkdoos. Kinderen gingen op zoek naar de verschillen tussen keukens nu en die van 90 jaar geleden.
- 2 april 150 jaar huishoudelijke apparaten. Cultureel-antropologe Irene Cieraad gaf een dialoog over veranderingen in vormgeving van huishoudelijke apparatuur.
- 19 april Demonstratie wassen. Tijdens het gratis Museumweekend werden voor het hele gezin demonstraties gegeven van het handmatige wassen.
- 25 april Voorwerpen uit opa's en oma's tijd. Kinderen ondervroegen hun grootouders over het huishouden van toen.

AANWINST/SCHENKING
Poppenkast De Lachende Spinnekop, circa 1947/1952
 Frida Kesler-Bouman (1912-1988)

*Wij zijn de Chinezen van Europa
 Wij doen in boter en kaas
 Wij hebben tachtig jaar gevochten
 Wij zijn ze allemaal de baas.
 Wij zijn met onze overheden
 Nooit tevreden en met reden.*
 Tussen 1947 en 1952 gaven Frida Kesler-Bouman en Jan Kesler iedere vrijdagavond drie voorstellingen met hun politieke poppentheater

De Lachende Spinnekop. Ze traden op in 'De Caveau' (het huidige Cafe Vertigo) in het Vondelparkpaviljoen, waar de sociëteit Internationaal Cultureel Centrum was gevestigd. In wekelijks wisselende voorstellingen werd de actuele politiek besproken door traditionele poppenkastfiguren als Jan Klaassen, Katrijn en de Dood van Pierlala, maar ook door poppen die Nederlandse en buitenlandse politici voorstellen, zoals Luns, Drees, Soekarno, De Gaulle, Truman en Stalin. Jan Kesler en Henri Knap

schreven de teksten, vaak op de middag voor de voorstelling. Vanuit hun poppenkast dreeven de Keslers milde spot met de naoorlogse zuivering, overheidsbemoeienis, de politieke acties in Nederlands-Indië, de Europese samenwerking, moderne schilderkunst en de angst voor de Russen. De beschaafde satire viel in de smaak bij de sociëteitsleden: ondernemers, politici en een enkele kunstenaar. De Keslers hadden ook een programma over de geschiedenis van het poppenspel,

waarmee ze door het land trokken. Tot de collectie van *De Lachende Spinnekop* behoren traditionele Engelse, Duitse en Franse poppen. Alle poppen werden door Frida Kesler-Bouman gemaakt van klei, die ze bedekte met papier-maché, waarna ze de klei verwijderde. Voor de ogen gebruikte ze kralen. De 82 poppen zijn geschenken door mevrouw I. Swart-Bouman, de zuster van Frida Kesler-Bouman.
 Foto: Frans Nieuwenburg, Het Parool

AANWINST/BRUIKLEEN**Gezicht op het IJ, 1661**

Reinier Nooms, genaamd Zeeman
(1623/24-1664)

Doek; h. 63 x b. 166,7 cm

Nooms' buitengewoon weidse panorama wordt gedomineerd door een zware wolkenlucht. Desondanks is de schilder erin geslaagd om alle nadruk te leggen op de bedrijvigheid in en om de haven. De voorgrond wordt gevuld door tientallen vracht- en vissersschepen op het IJ. In het midden ligt een Deens oorlogsschip dat een saluutschot lost. Tussen de masten en zeilen door is het stadsprofiel van Amsterdam zichtbaar. Aan het nieuwe Stadhuis ontbreekt nog de koepel. Het Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam heeft het *Gezicht op het IJ* in bruikleen afgestaan.

Bij de tentoonstelling De stad door de jaren

- 19 april De stereoscoop, de geschiedenis in 3D. Enthousiast deskundige Wim van Keulen liet de bezoekers driedimensionaal genieten van zijn uitleg.
- 9 + 23 mei + 28 juni + 20 september In samenwerking met de Stichting Archivisie organiseerde het museum fietstochten door 20ste-eeuwse woonwijken: door de Watergraafsmeer, de Bijlmermeer, Amsterdam-Noord en een fietstocht langs Amsterdamse School-architectuur.
- 16 mei + 27 augustus De poppenkast van de Dam stond op de binnenplaats van het museum en Wim Kerkhove (Pantijn Poppentheater) speelde het traditionele verhaal van Jan Klaassen.
- 20 augustus Draaiorgel Het Snotneusje speelde Amsterdamse liedjes aangezwengeld door Leon van Leeuwen.
- 13 september Langs de krant van gisteren. Hans Bonke begeleidde de wandeling over en rond de Nieuwezijds Voorburgwal, die onder meer in het teken stond van kranten, drank en tabak.
- 15 oktober Huishoudelijk afvalwater tussen 1850-1950. Henk van Zon, wetenschappelijk medewerker aan de Universiteit van Groningen, vertelde over de verschillende systemen van afvalverwerking in Amsterdam.
- 18 oktober 'Levend Amsterdam'. Simon Vinkenooog leidde de toehoorders door verleden en heden van zijn Amsterdam.
- 20 oktober Het laatste nieuws! Kinderen maakten een eigen krant met nieuws uit de periode 1880-2000.

Diverse evenementen

- 20 januari De Beurs van Berlage. Het Amsterdams Historisch Museum is betrokken bij het beheer en behoud van onder meer meubels in de Beurs. Kunsthistorica Kristin Duyster verzorgde een rondleiding met het accent op de conservering van meubilair.

- 12 februari Kinderen in de geschiedenis. Een rondleiding langs schilderijen gaf een indruk van kinderlevens in vroegere tijden.
- 15 februari Zee-officier Johannes van Harpen verdrongen. Conservator Lodewijk Wagenaar vertelde over de in 1792 verdrongen officier.
- 26 februari Wat doet een museum? Kinderen maakten kennis met het museumbedrijf.
- 15 maart Het Fort van Sjako. Sjako was een berucht inbreker in 18de-eeuws Amsterdam. Conservator Lodewijk Wagenaar vertelde het verhaal van Sjako.
- 21 maart De Stille Omgang. Een rondleiding in het museum en een wandeling gaven informatie over het 14de-eeuwse Mirakel van Amsterdam.
- 19 april Gratis Museumweekend
- 14 juni Westerharmonie (binnenplaats)
- 18 juni De Vrede van Münster. Rondleiding met als onderwerp de Tachtigjarige Oorlog in het Amsterdams Historisch Museum en in het Paleis op de Dam.
- 20 juni Het Amsterdams Kamerkoor (binnenplaats)
- 21 juni Blazersensemble Oktet Plus (binnenplaats)
- 27 juni Amsterdam Brass (binnenplaats)
- 5 juli Marker Brass Ensemble + Dwarsklank (binnenplaats)
- 6 augustus Houghton Kepier School (binnenplaats)
- 5 september Valeriusensemble (binnenplaats)
- 12 + 13 september
Open Monumentendag
- 4 oktober Een spannende Wetenschapsdag voor het hele gezin.
- 5 + 12 + 19 + 26 november
Amsterdam en het water. Het Genootschap Amstelodamum hield zijn jaarlijkse lezingenserie over onder meer waterbeheer, rioolzuivering en drinkwater.

Museum Willet-Holthuysen

- 8 april Door middel van een inleiding met dia's en een rondleiding deed kunsthistoricus Hillie Smit een doekje open over het oorspronkelijke textiel in het museum.
- 19 april Gratis Museumweekend
- 19 - 21 juni De grachtentuin in bloei. Ongeveer 25 grachtentuinen waren te bezoeken, waaronder de tuin naar 18de-eeuws ontwerp van Museum Willet-Holthuysen.
- 2 - 8 augustus Zeer succesvol waren het grote aantal rondleidingen verzorgd door de Gay Garden Club in de tuin van Willet-Holthuysen tijdens de week van de Gay Games.
- 12 + 13 september
Open Monumentendag
- 16 september Het groene geheim. Erik de Jong, tuin- en landschapshistoricus aan de Vrije Universiteit, gaf een dialoog over stadstuinen en een rondleiding door de tuin van het museum.
- 10 + 11 oktober
Grachtenhuizen vol geschiedenis. Nieuw samenwerkingsverband tussen zes Amsterdamse musea, ingeluid met muziek.
- 29 december Glas beschilderen. De glazen in de tentoonstelling *Roemers, fluiten en bokalen* dienden als inspiratie voor kinderen van 8-12 jaar om op net zo'n kunstige wijze glas te beschilderen.

TENTOONSTELLINGEN IN 1999

Amsterdam binnenstebuiten**Amsterdamse interieurs gefotografeerd door lezers van Ons Amsterdam**

9 januari tot en met 7 maart 1999

Hét maandblad voor wie van zijn of haar Amsterdam houdt bestaat in januari 1999 precies vijftig jaar. Reden om *Ons Amsterdam* en de lezers in het zonnetje te zetten met een portrettenserie van echte Amsterdamse interieurs, gefotografeerd door de lezers zelf.

'Uitmundend fraay geteekend'**Nederlandse tekenkunst in de 18de eeuw**

5 februari tot en met 2 mei 1999

De rijke tekeningencollectie van het Amsterdams Historisch Museum omvat werken van kunstenaars als Jan van Huysum, Cornelis Troost en Jacob de Wit. 'Uitmundend fraay geteekend' wordt samengesteld naar aanleiding van het verschijnen van de bestandscatalogus *Nederlandse tekenaars geboren tussen 1660 en 1745. Oude tekeningen in het bezit van het Amsterdams Historisch Museum, waaronder de collectie Fodor*.

Een 'Kathedraal' aan het IJ**De restauratie van de Sint-Nicolaaskerk**

25 maart tot en met 13 juni 1999

De meer dan 100 jaar oude Sint-Nicolaaskerk is mede bepalend voor het silhouet van Amsterdam. In maart 1999 is de vier jaar durende restauratie van het monumentale gebouw voltooid. Het museum besteedt ter gelegenheid hiervan aandacht aan de bouwgeschiedenis en aan de restauratie van de Nicolaas. Hoogtepunt zijn acht ontwerpen door Jan Dibbets voor gebrandschilderde ramen.

Overzichtstentoonstelling foto's van Aart Klein

18 juni tot en met 29 augustus 1999

De indruk (werktitel)

Jonge kunstenaar en hun visie op een eeuw.

21 september 1999 tot en met 2 januari 2000

Opening nieuwe permanente presentatie**De geschiedenis van Amsterdam in de laatste 200 jaar**

10 december 1999

Museum Willet-Holthuysen**Amsterdams blauw** (werktitel)

3 september 1999 tot en met 9 januari 2000

Amsterdam telde in de 18de eeuw twee grote tegelfabrieken. Nieuwe ontdekkingen op het gebied van tegels, beeldjes en ander aardewerk die werden aangeduid met 'Delfts blauw' noopt tot een herindeling van de Nederlandse faience.

STADSVERNIEUWINGSFONDS

Het goede bericht over de bijdrage uit het Stadsvernieuwingsfonds ten behoeve van de verbouwing werd gevierd met het aansnijden van een prachtige taart door Lucie Snoeker en Pauline Kruseman.

BEZOEKERSAANTALLEN

Amsterdams Historisch Museum

	1994	1995	1996	1997	1998
Betalend	69.044	67.233	50.479	54.430	59.351
Museum Jaarkaart	29.072	37.468	43.019	78.322	81.211
Korting	35.785	37.674	64.340	82.818	59.191
School	10.587	14.464	9.883	11.449	10.979
Totaal	144.488	156.839 *	167.721	227.019	210.732

Museum Willet-Holthuysen

	1994	1995	1996	1997	1998
Betalend	18.179	16.363	3.390	20.630	22.400
Museum Jaarkaart	3.638	3.156	3.301	10.955	10.602
Korting	1.776	2.808	2.739	10.580	13.007
School	654	338	42	486	914
Totaal	24.247	22.665	9.472 **	42.651	46.923

Schuttersgalerij

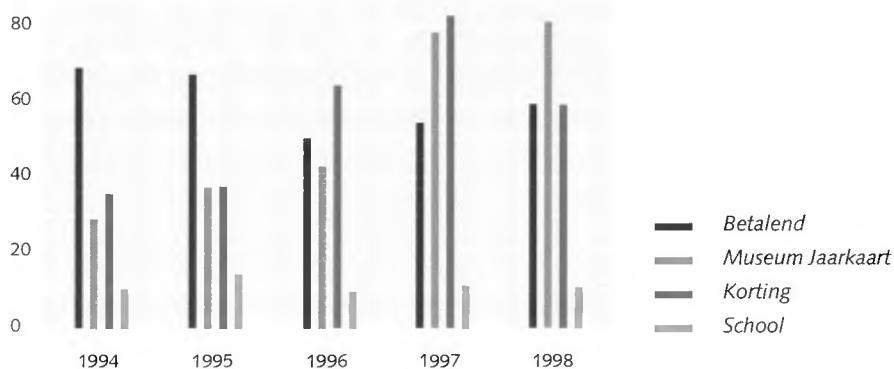
	1994	1995	1996	1997	1998
Totaal	494.995	79.580 ***	380.844	378.155	352.069

* De tentoonstelling *Toen hier... hongerwinter en bevrijding in Amsterdam* op de binnenplaats van het museum trok bovendien nog eens 73.404 bezoekers.

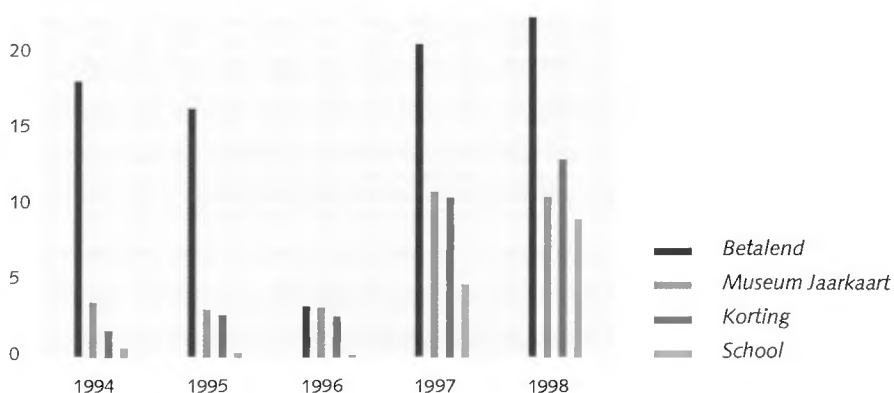
** Museum Willet-Holthuysen was wegens renovatie gesloten van 1 januari tot en met 10 november 1996.

*** De Schuttersgalerij was van 15 maart 1995 tot en met maart 1996 gesloten wegens renovatie.

AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM
AANTAL BEZOEKERS (X DUIZEND) PER JAAR

MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN
AANTAL BEZOEKERS (X DUIZEND) PER JAAR

GROEPSBEZOEK

Amsterdams Historisch Museum en Museum Willet-Holthuysen

Aantal aangemelde groepen, verdeeld in verschillende categorieën

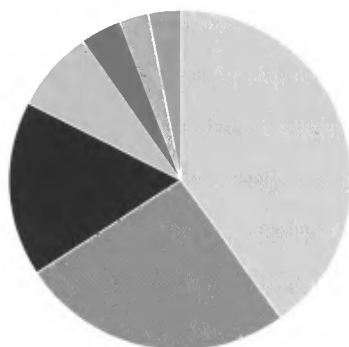
	1998	1997
Basisonderwijs/Speciaal onderwijs	124	169
Voortgezet onderwijs	190	228
MBO	29	8
HBO	21	42
Universiteit	22	28
Onderwijs voor volwassenen	57	54
Diversen	298	486
Totaal	741 *	1.015 **

* waarvan 387 groepen o.l.v. een museumdocent

** waarvan 553 groepen o.l.v. een museumdocent

Totaal aantal groepsbezoekers in 1998 **18.646**

AANTAL AANGEMELDE GROEPEN
VERDEELD IN VERSCHILLENDE CATEGORIEËN

■ Basisonderwijs/Speciaal onderwijs
 ■ Voortgezet onderwijs
 ■ MBO
 ■ HBO
 ■ Universiteit
 ■ Onderwijs voor volwassenen
 ■ Diversen

Vergelijkende jaarcijfers m.b.t. het aantal aangemelde groepen (excl. busgroepen)

1990	600
1991	607
1992	749
1993	932
1994	721
1995	851
1996	563 *
1997	1.015
1998	741

* Tijdelijke sluiting van Museum Willet-Holthuysen.

BLOEMEN

De 100.000ste bezoeker voor de tentoonstelling Beroep huisvrouw werd door Pauline Kruseman met een bos bloemen ontvangen.

BESTUUR VAN DE STICHTING AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

De Stichting Amsterdams Historisch Museum heeft ten doel de belangen van het Amsterdams Historisch Museum te bevorderen in de meest uitgebreide zin van het woord. De Stichting voert het beheer over Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum.

Mr. W.F.C. Stevens, voorzitter

Mr. G.W. baron van der Feltz, penningmeester

Prof.dr. M.C. Brands

Ir. C. den Hartog

G.J.A. van der Lugt

Prof.dr. Ed. van Thijn

LEDEN VAN HET GENOOTSCHAP AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

per 1 januari 1999

Het museum beoogt met Het Genootschap het Amsterdamse bedrijfsleven te betrekken bij het vergroten van het maatschappelijke draagvlak van het museum en tevens extra inkomsten te verwerven teneinde de museale activiteiten van het museum uit te kunnen breiden.

ABN AMRO Bank N.V.

Accountancy & Consultancy Amsterdam

Amsterdam Airport Schiphol

Amsterdam Exchanges NV

Ballast Nedam NV

Barbizon Palace Hotel

Bouw en Aanneming-mij. Derksen &

Singerling b.v.

Cargill B.V.

Caron & Stevens/Baker & McKenzie

advocaten, belastingadviseurs en notarissen

Citibank N.A.

Deloitte & Touche Consulting Group

Delta Lloyd Verzekeringsgroep NV

Dorned B.V.

Ekelmans Den Hollander

Freijssen

Galjema B.V. Technisch Adviesbureau

Gemeentelijk Havenbedrijf

Getronics NV

Heineken Nederland B.V.

Hillen & Roosen B.V.

Hooge Huys verzekeringen

IBM Nederland N.V.

ING Bank

Kamer van Koophandel en Fabrieken voor
Amsterdam

Kas-Associatie N.V.

Koninklijke Bols Wessanen N.V.

Koninklijke Luchtvaart Maatschappij nv

Koninklijke Saan B.V.

Koopmans Drukkerij BV

KPMG

KPN Telecom

Kroonenberg Groep

Labouchere NV

Locomotive Design & Advertising

MAB Groep

MeesPierson N.V.

Moret Ernst & Young

Motivaction

NCR Nederland N.V.

NPM Capital N.V.

De Nederlandsche Bank N.V.

Oranje-Nassau Groep B.V.

Otis B.V.

Poelwijck Sweers Makelaardij

o.g./Vastgoedmanagement

Rembrandt Glas bv sinds 1948

Sargentini B.V.

Scheers Schilders B.V.

Stibbe Simont Monahan Duhot

Stichting Drs. C. van Zadelhoff Fonds

Theodoor Gilissen Bankiers N.V.

VABE Beheer B.V.

Van der Hoop Effektenbank N.V.

Vendex International N.V.

Woningbedrijf Amsterdam

Annual Report Summary

Continuing the pleasing success of 1997, last year also saw excellent results in both the Amsterdam Historical Museum and the Willet-Holthuysen Museum. There were over 210,000 visitors to the Amsterdam Historical Museum. Largely responsible for this record number was the exhibition titled *Profession: Housewife 1898-1998*. Splendidly presented, this exhibition had a wide appeal and attracted a great range of visitors.

Another exhibition, titled *A City Through the Years. The History of Amsterdam 1880-1998* drew good numbers as well. This extensive temporary exhibition also served as a trial run for the re-furnishing of the museum rooms that display the city's history over the past 200 years. The exhibition made considerable use of artworks, photos, decors that were both original and copied, videos, film clips, and interactive media. Visitors could share in both major and intimate events from the city life of the past 120 years. There were many enthusiastic reactions. *Fantastic exhibition, with a great variety of media/visuals, imaginative approaches and exciting presentation of themes. What a pity it's only a temporary show*, wrote one person in the Visitors' Book. This visitor and many others will be delighted to know that the (re)furnishing of the museum rooms is now well under way.

During 1999 the wing on the Nieuwezijds Voorburgwal is being rebuilt and refurbished. Here, the history of Amsterdam in the 19th and 20th century will be given the attention it deserves. On 10 December 1999 the wing will be officially re-opened. Visitors will be able to travel through time, watching Amsterdam emerge from the 13th to the 20th century. In the course of 1998 considerable thought and attention went into preparations both for the rebuilding and refurbishing of the museum.

The Willet-Holthuysen Museum had 47,000 visitors in 1998, exceeding the previous year's number by 5,000. Following the publication of the list of the complete collection (about 700 objects) as a catalogue titled *Glass in the Amsterdam Historical Museum and the Willet-Holthuysen Museum*, an exhibition on glass was held in the latter museum, titled *Roemers, Flutes and Goblets*. The most exceptional pieces from the collection were on display for all to admire. Those who wanted more were able to consult a friendly computer program about the glass collection. In 1998 the Willet-Holthuysen Museum joined several other museums in Amsterdam to present *Canal Houses filled with History*. This was a joint exhibition staged by all the 17th- and 18th-century canal houses in the historic city centre that have now become museums.

One of the tasks of the Amsterdam Historical Museum is to make its entire collection accessible in the form of catalogues. In 1998 the final flourishes were laid on two catalogues (as well as the above-mentioned one on the museum's glass). These were the catalogues *Dutch Draughtsmen born between 1660 and 1745* (comprising drawings from the Amsterdam Historical Museum Collection and the Fodor Collection), and the catalogue of the works illustrated and/or written by Jan and Caspar Luyken. These two catalogues will be published in 1999.

Among the museum's major tasks - apart from making the collection accessible through catalogues and exhibitions - are those of conservation and controlled expansion. Last year we were able to add some outstanding works to our collection. As is customary in the Annual Report, many of the acquisitions such as donations, long-term loans and objects bought, are illustrated with the caption 'Aanwinst' (Acquisition). This year's major acquisition is a painting by the 17th-century Dutch master Pieter de Hooch. Not surprisingly, we are delighted with this picture titled *Portrait of the Jacott-Hoppesack Family* and discuss it in some detail. It was acquired with the generous help of the Rembrandt Society and the VSB Fund. The museum also received donations from the Friends of the Painter Martin Monnickendam Foundation, from the Esprit School, and from private individuals. Long-term loans of works were given by the Backer

ACQUISITION/LOAN

**The Town Hall on Dam Square,
c. 1670**

Gerrit Berckheyde (1638-1698)

After the new town hall was completed, the building was depicted many times. The 'portraits' by Berckheyde showing the town hall proved extremely popular and found their way into many European collections. Berckheyde always varied his use of lighting and stoffage. Here, a strong shadow adds depth to the square. Small figures are placed where the light and shadow meet, linking the two sides of the composition. The square itself is a hive of activity. On the left merchants are discussing trade. A horse is dragging a barrel towards the Weigh-house where tradesmen are waiting to have their goods weighed. Berckheyde has drawn the town hall diagonally and in raking light whereby the vastness of this impressive building is emphasized all the more. The picture is on loan by the Netherlands Institute for Cultural Heritage.

Foundation, the Mauritshuis Museum, the Netherlands Institute for Cultural Heritage, the Royal Antiquarian Society, the Dutch Maritime Museum Amsterdam and the Rijksmuseum Amsterdam. Many of the objects received in 1998 are most welcome gap-fillers in the museum's presentation of the history of Amsterdam.

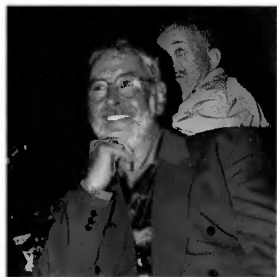
Without support and financial backing from colleagues and without cooperation at both national and international levels it is impossible to present modern attractive productions of a high quality. This is as true of our museum as it is for any museum throughout the world. Artefacts and information are continually travelling back and forth.

In Japan, in Tokyo's Tobacco & Salt Museum, the exhibition was presented titled 'The History of Cultural Exchange between East and West in the 16th and 17th Century', with contributions from our museum. Preparations are presently underway for an exhibition in the year 2000, which will mark 400 years of relations between Holland and Japan. It will illustrate the mutual influence upon each other's cultures, of Europe and Japan.

Our exhibition about the Plan for the Extension of Amsterdam, developed together with the Amsterdam City Council for Urban Development, made a tour of Spain. After the Spanish tour this exhibition was to be seen in various Italian cities.

Museums elsewhere frequently ask to borrow objects from the collection, and this year was no exception. The Westfälisches Landesmuseum für Kunst und Kulturgeschichte in Münster for instance borrowed the recently acquired Civic Guard oil-sketch by Govert Flinck, dated 1648, to form part of the exhibition marking the Peace of Münster, titled *1648. War and Peace in Europe*. Several of our museum projects were financed by a mixture of sponsors, including funds and foundations, business and industry, and the Genootschap Amsterdams Historisch Museum. In 1998 the number of businesses contributing to the last-mentioned Genootschap (Society) also increased.

Colofon

FOTOGRAAF

In 1998 nam fotograaf Piet van Roenburg afscheid van het museum.

uitgave Amsterdams Historisch Museum - afdeling Public Relations - 1999
 coördinatie en samenstelling Vincent G. van de Ven
 samenstelling en redactie Hinke J. Wiggers
 met dank aan Jan Baart, Marie-José van Huffelen, Norbert Middelkoop, Gusta Reichwein, Lucie Snoeker, Hubert Vreeken, Lodewijk Wagenaar, Annemarie de Wildt en Jaap Wit
 grafische vormgeving Ontwerpforum, Amsterdam
 foto's (tenzij anders vermeld) Mirjam Herben, Anneke van de Kieft en Piet van Roenburg;
 Dennis Hogers en Rob Versluys, © Amsterdams Historisch Museum
 vertaling annual report summary Wendie Shaffer
 druk Koopman's drukkerij bv, Hoorn
 papier Dit jaarverslag is gedrukt op Mediaprint zijdemat, chloorarm papier

Amsterdams Historisch Museum

bezoekadressen Kalverstraat 92, Nieuwezijds Voorburgwal 357, Sint-Luciënsteeg 27

openingstijden maandag t/m vrijdag 10.00-17.00 uur, zaterdag en zondag 11.00-17.00 uur
 (1 januari, 30 april en 25 december gesloten)
 openbaar vervoer tramlijnen 1, 2, 4, 5, 9, 14, 16, 20A, 24, 25, halte spui
 postadres Nieuwezijds Voorburgwal 359, 1012 RM Amsterdam
 telefoon (020) 5231822
 fax (020) 6207789
 e-mail ahistmu@compuserve.com
 website www.ahm.nl

Museum Willet-Holthuysen

bezoekadres Herengracht 605

openingstijden maandag t/m vrijdag 10.00-17.00 uur, zaterdag en zondag 11.00-17.00 uur
 (1 januari, 30 april en 25 december gesloten)
 openbaar vervoer tramlijnen 4, 9, 14, 20A/B, halte Rembrandtplein, metro halte Waterlooplein
 postadres Nieuwezijds Voorburgwal 359, 1012 RM Amsterdam
 telefoon (020) 5231822
 fax (020) 6207789

MUSEUMZAAL

Zaal 16: nu leeg en vrolijk beplakt. Straks onderdeel van de nieuwe inrichting over de 19de- en 20ste-eeuwse geschiedenis van Amsterdam.

